

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXVI

CELOVEC, PETEK, 8. MAJ 1981

ŠTEV. 19 (2018)

Ljudsko štetje 1981

Izjava osrednjih organizacij koroških Slovencev

Osrednji politični organizaciji koroških Slovencev — Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem — sta v zvezi z ljudskim štetjem, ki se bo izvedlo 12. maja 1981 po celi Avstriji, na skupni seji svojih predstavnikov v torek 5. maja 1981 sklenili naslednjo

I Z J A V O

Že več kot sto let doživljamo Slovenci na Koroškem pri uradnih ljudskih štetjih ob povpraševanju po občevalnem jeziku, narodni pripadnosti ali materinščini, da protimanjšinsko usmerjene skupine, osebe in celo oblasti zlorablja ljudska štetja za sredstvo v boju proti manjšini in njenim pravicam. Nikakor torej ni naključje, da rezultati ljudskih štetij ne dajo prave slike o resničnih jezikovnih razmerah v deželi, kar samo potrjuje domnevo, da je namen uradnih ljudskih štetij tudi ta, da bi bila manjšina končno statistično izbrisana.

Koroški Slovenci smo pri vseh dosedanjih ljudskih štetjih v drugi republiki ostro obsodili okoliščine in način ugotavljanja jezika. Tudi letos ne moremo odobravati dejstva, da uradni obrazci kljub pismeni zahtevi obeh osrednjih organizacij niso dvojezični in tako nasprotujejo določilom člena sedem avstrijske državne pogodbe glede slovenščine kot dodatnega uradnega jezika.

Da ima oblast pripravljene tudi prevode obrazcev, pač ne zadošča, ker je uradno bilo pojasnjeno, da je možno veljavno izpolniti le nemške obrazce. Ta praksa zapostavlja pripadnike manjšin, dodatno hudo diskriminacijo pa pomeni tudi dejstvo, da je na obrazcu nemščina kot primer občevalnega jezika izrecno navedena, jeziki ustavnopravno priznanih manjšin v Avstriji pa niso posebej zabeleženi. Kdor ima drug občevalni jezik, ga torej ne more označiti kot v primeru nemščine samo s križcem, marveč ga mora dobesedno izpisati pod kategorijo drugih občevalnih jezikov (eine oder mehrere „andere“ Umgangssprachen).

Kot pri prejšnjih štetjih imajo občine tudi tokrat možnost, da z zbiranjem podatkov poverijo posebne številne organe, osebe, ki bodo za druge izpolnjevale obrazce. Čeprav grozi zakon takim organom, ki skušajo izvajati na vprašance pritisk ali spreminjati podatke, s kaznovanjem, je pač po naših izkušnjah le računati s tem, da bodo

ti organi tu in tam na osebe vplivali v določeni smeri. Da bi posamezniki pri popisu izključno sami smeli izpolniti obrazec — razen da se tej pravici odpovejo — kot smo predlagali, je bilo zavrženo.

Na podlagi teh izkušenj in spoznanj Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem kot zastopstvo slovenske manjšine na Koroškem ponovno ugotavlja, da ljudsko štetje zaradi različnih možnih vplivov ne bo moglo dati objektivnih, resničnih podatkov o jezikovni pripadnosti in zato osrednji organizaciji rezultatom štetja, kakršnikoli tudi bodo, že vnaprej odrekata vsako veljavnost. Sicer pa tudi zakon o ljudskem štetju sam prepoveduje uporabo rezultatov v druge kot statistične namene.

Hkrati potrjujemo tudi dosedanje stališče koroških Slovencev, da številčna moč in razmerje narodne skupnosti nikoli ne moreta biti podlaga za dodelitev manjšinskih pravic, ker tako pogojevanje nasprotuje členu sedem državne pogodbe.

Koroški Slovenci bomo na vprašanje po občevalnem jeziku odgovorili tako, kakor zahteva zakon — po resnici: Za občevalni jezik bomo navedli tisti jezik oziroma jezike, ki se jih v danih razmerah poslužujemo v družini in v družbenem življenju. Torej bomo v večini primerov navedli oba deželna jezika!

Pred letom dni
je umrl
predsednik TITO

Z minuto molka je
njegov spomin
počastila vsa
Jugoslavija

V ponedeljek je minulo leto dni od smrti jugoslovanskega predsednika Josipa Broza Tita. Z minuto molka in z zastavami na pol droga je vsa Jugoslavija počastila spomin svojega največjega sina.

Po vsej državi, v vsaki republiki in avtonomni pokrajini, v krajevnih skupnostih, v družbenih organizacijah — povsod in na vsakem mestu so se ob prvi obletnici Titove smrti spominjali velikega revolucionarja, državnika in borca za mir in napredek. Spomin nanj in na njegovo delo pa je bil obenem tudi priznavanje k njegovi poti, zaobljuba, da bodo po tej poti nadaljevali in izpopolnjevali, kar so si pod njegovim vodstvom izbojevali v letih narodnoosvobodilne borbe ter ustvarili v desetletjih po osvoboditvi.

V Beogradu je bila osrednja žalna seja, ki so se je udeležili najožji člani Titove družine, najvišji predstavniki Jugoslavije in diplomatski zbor; po seji pa so položili cvetje na grob predsednika Tita. Žalne seje v Ljubljani pa so se udeležili tudi predstavniki zamajskih Slovencev.

Kakor v Jugoslaviji, tako pa so se Tita ob obletnici njegove smrti spominjali tudi po vsem svetu — v hvaležnosti za vse, kar je delal in storil, kar preko svoje zapuščine še vedno dela v dobrobit človeka in njegovega napredka v svetu miru in medsebojnega spoštovanja.

V MESECU ŠOLSKIH VPISOVANJ:

Prijava k dvojezičnemu pouku je prispevek k enakopravnemu sožitju

Meseca maja so na Koroškem šolska vpisovanja, ko na ljudski šoli vpisujejo otroke-začetnike, ki bodo jeseni začeli obiskovati šolo. To je tudi priložnost, da otroke prijavimo k dvojezičnemu pouku, kakor to zahteva manjšinski šolski zakon, ker samo tako jim bomo zagotovili šolanje v materinščini in obenem v jeziku naroda-soseda.

Vzgoja v lastni materinščini in v jeziku naroda-soseda je brez dvoma najboljši prispevek k medsebojnemu razumevanju in spoštovanju, s tem pa tudi k pomiritvi in enakopravnemu sožitju obeh narodov v deželi.

S tem, da jim bomo omogočili šolanje v obeh jezikih, pa bomo otrokom zagotovili boljše pogoje tudi za poznejši poklic, saj na raznih področjih družbenega življenja in še zlasti v gospodarstvu od leta do leta narašča potreba in povpraševanje po delovnih močeh, ki obvladajo oba deželna jezika.

Torej izkoristimo sedaj priložnost in poskrbimo, da bo na narodnostno mešanem ozemlju Koroške čim več otrok prijavljenih k dvojezičnemu pouku!

Demokracija-napredek-mir ZA SVOBODO IN ENAKOPRAVNOST

VABILO
na

Osrednjo prireditvev

OB OBLETNICI ZMAGE NAD FAŠIZMOM
IN PODPISA AVSTRIJSKE DRŽAVNE POGODBE
TER OB ŠTIRIDESETLETNICI USTANOVITVE
OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA

v soboto 9. maja 1981 ob 20. uri v Domu glasbe v Celovcu.

Sodelujejo:

- Mešani pevski zbor SPD „Danica“ iz Šentvida
- Danica Čertov iz Slovenjega Plajberka
- Doppelquartett Bleiberg vom Bergmännischen Gesangsverein Bleiberg-Kreuth
- Mešani pevski zbor SPD „Srce“ iz Dobrle vasi
- Mešani pevski zbor SPD „Zarja“ iz Železne Kaple
- Koroški partizanski pevski zbor iz Celovca
- Recitatorska skupina Slovenske prosvetne zveze

Govorijo:

- Dr. Franci Zwitter, predsednik Zveze slovenskih organizacij
- Dr. Matevž Grilc, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev
- Hans Pawlik, deželni predsednik Zveze socialističnih borcev za svobodo

Zveza slovenskih organizacij
na Koroškem

Narodni svet koroških Slovencev

NEKAJ NAPOTKOV K LJUDSKEMU ŠTETJU:

Podatki naj bodo resnični

kakor to zahteva tudi zakon o štetju

1. Religionsbekenntnis:	römisch-katholisch	evangelisch	alt-katholisch	islamisch	israelitisch	anderes Religionsbekenntnis	ohne Religionsbekenntnis
2. Umgangssprache:	Wenn andere Umgangssprache, welche (auch mehrere Sprachen):						
3. Wo wohnen Sie vor 5 Jahren, also am 12. Mai 1976?	In diesem Haus — In einem anderen Haus dieser Gemeinde — In einer anderen Gemeinde						

Te dni bodo prihajali k posameznim družinam tako imenovani številni komisarji, da pomagajo pri izpolnitvi uradnih tiskovin za redno ljudsko štetje 12. maja 1981. V tej zvezi opozarjamo naše ljudi na nekatera dejstva ter navajamo ustrezne napotke:

● Že dejstvo, da uradne tiskovine niso dvojezične, pomeni kršitev § 3 člena 7 avstrijske državne pogodbe. Vendar pa ima vsak pravico, da potrebne podatke izjavi števnemu komisarju v svojem materinem jeziku oziroma jih vpiše v slo-

venski prevod obrazcev, ki so baje na razpolago v dvojezičnih občinah. Predvsem pa ima vsakdo pravico, da od števnega komisarja zahteva izročitev tiskovin (v kolikor jih ni sploh dobil dostavljenih na dom), da jih lahko sam izpolni in potem izpolnjene proti potrdilu pravočasno spet odda na občini.

● Odgovori na stavljen vprašanja v uradnih tiskovinah morajo odgovarjati resnici. To seveda velja tudi za vprašanje po občevalnem jeziku. Ker še ni uresničena jezikovna enakopravnost v smislu čle-

na 7 državne pogodbe, smo koroški Slovenci v veliki večini prisiljeni, da se poleg materinega jezika v dnevnem življenju poslužujemo tudi nemščine. Pri popisu se ne vprašuje po materinem ali družinskem jeziku, marveč po „občevalnem jeziku“, torej po jeziku ali jezikih, ki se jih poslužujemo v dnevnem življenju.

● Zato bomo pri vprašanju po občevalnem jeziku pod točko 7 s svinčnikom prekržili znak za „deutsch“ in dodatni znak za druge jezike ter na predvidenem mestu vpisali slovenščino (glej sliko!). Če kdo nemškega jezika v vsakdanjem življenju ne uporablja, znaka za „deutsch“ seveda ne bo prekržil.

● Števnim komisarjem je izrecno prepovedano kakršnokoli vplivanje. Prigovarjanje ali zgolj omemba, da kot občevalni jezik lahko zapišete samo „deutsch“ ali tudi „windisch“, je že vplivanje in torej prepovedano. Prosimo, da nam morebitne nekretnosti pri popisu takoj javite na naslov:

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem
Gasometergasse 10
9020 Klagenfurt / Celovec

ZSM pomladila svoje vrste

Občni zbor naše mladinske organizacije

„Precej naporov smo vložili v izgradnjo krajevne mreže odborov ZSM, ker smo na podlagi preteklih negativnih izkušenj spoznali, da način delovanja na krajevni ravni prispeva k pozitivni dejavnosti med člani na podeželju in tudi k tesnejši povezanosti med osrednjim odborom in terenom“, tako je ugotovil poslavljajoči se predsednik Teodor Domej v svojem poročilu na občnem zboru Zveze slovenske mladine na Koroškem.

Občni zbor je bil v ponedeljek zvečer v prostorih Kulturnega doma v Šentprimozu, doma, ki ga je prav mladina z navdušenjem pomagala graditi. Udeležili so se ga številni mladinci in mladinke z Roža, Gur, Podjune in drugih krajev dvojezičnega ozemlja, med njimi pa je bilo tudi precej dijakov. Pozorno so poslušali poročilo dosedanjega predsednika, ki je kritično osvetlil preteklo mandatno dobo. Ta doba je bila, kot je poudaril Domej, čas novih naporov koroških Slovencev,

v marsičem pa jo je oblikovala prav mladina in prispevala k tesnejšemu povezovanju študirajoče, delavske in kmečke mladine. Iz teh korenin je zrasla tudi prenovljena Zveza slovenske mladine, ki je dala pečat tudi odporu proti manjšini nenaklonjeni politiki deželnozborskih in parlamentarnih strank v času, ko so preštevali manjšino in ji vsilili zakon o narodnih skupinah. Omenil pa je tudi nekaj slabosti mladinskega dela, med njimi pa je posebej poudaril neljubo last-

nost „odpisovanja“ ljudi, ki se ne vključujejo s polno paro v delovanje slovenskih narodnih organizacij. Zavzel pa se je tudi za sodelovanje vseh narodno zavednih slovenskih mladincev ne glede na njihovo svetovnonazorsko prepričanje ali članstvo v drugih organizacijah.

V dokaj živahni razpravi po poročilu predsednika je bilo slišati nekaj kritičnih, pa tudi precej konstruktivnih pripomb in predlogov za nadaljnje delo mladinske organizacije.

Stari odbor je zadeli ponovne pozitivne mladinskega dela predlagal bistveno pomladitev novega odbora. Novi odbor s 13 odborniki je bil enoglasno izvoljen. Za novega predsednika si je mladinska organizacija z večino izbrala Marjana Pečnika, ki je že doslej bil aktiven v pliberškem krajevnem združenju.

V svojem nastopnem govoru je Pečnik potrdil dosedanje usmeritve mladinske organizacije in predvsem poudaril potrebnost nadaljnje orientacije na podeželsko mladino, s katero bo treba najti konkretne delovni stik. Podal je tudi splošne smernice za sestavitve akcijskega programa Zveze slovenske mladine, pobude pa je terjati tudi od krajevnih dejavnikov, tako da bi center v Celovcu te pobude samo usklajeval in nudil pomoč pri organiziranju dela. Zavzel se je za sodelovanje z nemškogovorečimi mladinci, predvsem tudi na področju borbe proti fašističnim pojavom, podčrtal pa je tudi pomen Oktobrskega tabora. V ta sklop pa spada tudi sodelovanje z mladino matičnega naroda.

Na občnem zboru so se spomnili tudi 40. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte, 36-letnice zmage nad fašizmom in 26-letnice podpisa avstrijske državne pogodbe. Z enominutnim molkom pa so počastili spomin na pred letom dni umrlega predsednika SFR Jugoslavije maršala Tita.

Mladinski občni zbor so pozdravili številni predstavniki slovenskih organizacij na Koroškem in zastopniki mladine iz Slovenije.

Prvi maj v Avstriji

v senci umora dunajskega politika

Prvi maj, ki je tudi v Avstriji praznik delovnih ljudi in ga po stari tradiciji še posebno svečano obhajajo dunajski socialisti, je stal letos v znamenju žalosti, ogorčenja in osuplosti. Ko so se tisoči člani socialistične stranke že formirali v slavnostne povorke, ki so iz vseh dunajskih okrajev krenile pred magistrat, kjer je vsako leto velika zaključna slavnost, je udarila v praznično razpoloženje Dunajčanov vest o nasilni smrti dunajskega politika, mestnega svetnika za promet Heinza Nittla, ki je postal žrtev doslej neznanega atentatorja.

Takoj so utihlele godbene skupine, ki so spremljale povorko, slavnostne rdeče zastave je prekrila črnina in veselo praznično razpoloženje se je umaknilo žalovanju. Po krajšem oklepanju so se strankini organizatorji odločili za žalno svečanost na trgu pred magistratom, kjer se je v kratkem času zbralo več kot 30.000 Dunajčanov. Spregovoril jim je župan in predsednik dunajske SPO Leopold Gratz. V svojem kratkem nagovoru je vidno prizadel oralno politično pot ustreljenega Nittla ter poudaril njegove zasluge za dunajsko občino in za socialistično stranko. Dejal je, da se ne država ne stranka nikoli ne bosta uklonili kakršnemu koli političnemu terorizmu; svaril je pred vsakršno personifikacijo nasprotujočih se političnih gledanj. S himno „Die Arbeit hoch“ in z Internacio-

nalo se je končal letošnji 1. maj dunajskih socialistov.

Umor socialističnega funkcionarja ravno na dan praznika delovnih ljudi je seveda povzročil številne špekulacije o tem, kdo naj bi bil odgovoren za to zločinsko dejanje. Zvezni kancler Kreisky je še isti dan izjavil, da gre pri tem nedvomno za političen atentat; njegovemu mnenju se je pridružil tudi pristojni notranji minister Lanc, ki nosi glavno odgovornost za izsleditev morilca. Vendar pa policijsko zasledovanje doslej ni bilo posebno uspešno. Edino, kar so ugotovili, je to, da je šlo za dobro pripravljeno dejanje, očitno izvršeno od „profesionalca“.

Nittel je bil pristojen za promet in ceste, tako tudi za izgradnjo dunajske podzemne železnice in je v tej funkciji odgovarjal za milijarde šilingov; da pri takih vsotah prihaja tudi do kriminalnih deliktov, je znano na primer iz škandalov okoli gradnje dunajske bolnišnice. Nittel je bil tudi predsednik avstrijsko-izraelskega društva, kar je bilo določenim krogom povod za ugibanje, če ni bil morda žrtev palestinskih teroristov. Proti takim domnevam govori dejstvo, da ni nobena organizacija prevzela odgovornost za atentat, kakor se to navadno dogaja pri podobnih dejanjih; obenem je tudi odnos Avstrije do Palestine v bistvu dober. Ob dejstvu, da si je atentator izbral prav jutro 1. maja, pa se vsekakor kaže,

Obisk iz Novega Sada

pri slovenskih osrednjih organizacijah

V zadnjih dveh letih je postala že navada, da se delegacije iz Socialistične avtonomne pokrajine Vojvodine, ki so na obisku pri uradnih krogih Koroške, srečajo tudi z zastopniki koroških Slovencev. Zadnji teden se je mudila na obisku pri mestu Celovec delegacija mesta Novi Sad, ki sta jo vodila župan Jovan Dejanović in član skupščine Jovan Vilovac. Med drugim se je delegacija udeležila tudi otvoritve celovške razstave o ljudski umetnosti v Vojvodini.

Na sedežu Zveze slovenskih organizacij se je delegacija iz Novega Sada srečala s predstavniki ZSO in NSKS, ki sta jih vodila predsednika dr. Franci Zwitter in dr. Matevž Grilc. Dr. Franci Zwitter je v svojem pozdravnem govoru seznanil goste z aktualnim položajem, v katerem se nahaja slovenska manjšina na Koroškem. Med drugim je poudaril, da imamo s strani vlade sicer obljube, da pa konkretnih rezultatov še ni bilo, tako da je še cela vrsta vprašanj odprtih. Spomnil se je tudi obiskov v Vojvodini, kjer smo koroški Slovenci videli, kako so v sodobnih razmerah možne ureditve, v katerih se počutijo vse narodnosti enakopravne. Dr. Matevž Grilc je izvajanju predsednika ZSO dodal še kratek oris zgodovine koroških Slovencev od leta 1920 naprej.

Župan mesta Novi Sad Jovan Dejanović se je zahvalil za gostoljubnost in pokazal konkretno zanimanje za položaj v deželi. Pri tem je poudaril pomene slovenske manjšine na Koroškem v okviru sodelovanja med sosednjima državama Avstrijo in Jugoslavijo.

Delegacijo iz Novega Sada so spremljali tudi novinarji RTV Novi Sad, srbsko-hrvaškega časopisa „Dnevnik“ in časopisa v madžarskem jeziku „Magyar Szó“.

PREDAVANJE NA CELOVŠKI UNIVERZI:

Sistem samoupravljanja v Jugoslaviji

V okviru tedna kulture narodov in narodnosti Vojvodine je preteklo sredo na celovški univerzi predsednik zveznega komiteja SFRJ za zakonodajo in profesor za ustavno pravo na novosadski univerzi dr. Aleksander Fira govoril o razvojnih tendencah političnega sistema družbenega samoupravljanja v Jugoslaviji. Prof. Fira je o isti temi predaval dan poprej tudi že na Dunaju.

V svojem referatu je predavatelj natančno razčlenil politični sistem družbenega samoupravljanja v Jugoslaviji, kjer ima osrednjo vlogo pojem pluralizma samoupravnih interesov. Tega pluralizma ne gre istovetiti s

pluralizmom v zahodnih državah, ki ga pač predstavlja množica strank. V Jugoslaviji gre predvsem za različne interese delovnih ljudi kot občanov, kot delavcev, kot prebivalcev posameznih krajev, pokrajin in republik, ki svoje interese uveljavljajo in izenajčujejo na ravni združenega dela s samoupravnim dogovarjanjem, na ravni združenj in delovnih organizacij pa z delegatskim sistemom, ki se oba med seboj prepletata. Osvetlil je tudi posebno vlogo družbenopolitičnih organizacij v Jugoslaviji (Zveza komunistov, Zveza mladine, sindikati, Socialistična zveza itd.) in opozoril na odmiranje, hkrati pa tudi ohranjanje države kot represivnega aparata.

Predavanje v Celovcu je organiziral generalni konzulat SFRJ skupno s celovško univerzo za izobraževalne vede. Rektor univerze dr. Günter Hödl je pozdravil predavanje kot znamenje dobrih sosedskih odnosov tudi na ravni univerz, kot primer pa je med drugim napovedal vrsto predavanj, ki bodo v sodelovanju celovške in ljubljanske univerze prihodnje leto v Ljubljani o položaju nemstva v slovenskokoroškem prostoru. Že 21. in 22. maja letos pa bo v Ljubljani drugo zasedanje slavistov z univerz v Celovcu in Ljubljani, ki bo med drugim posvečeno literarni, jezikoslovni in družbenopolitični dejavnosti Frana Levstika, čigar 150. obletnico smrti obhajamo letos.

Jugoslavija zmanjšuje primanjkljaj z Avstrijo

Na letni skupščini združenih jugoslovanskih gospodarskih predstavnikov za Avstrijo so ugotovili, da kljub zmanjšanemu primanjkljaju v trgovinski menjavi med Jugoslavijo in Avstrijo še vedno obstoja precejšnje neravnovesje v jugoslovansko škodo, vendar so možnosti, da bi ga v bližnji prihodnosti nadalje zmanjšali.

Leta 1979 je znašal trgovinski primanjkljaj Jugoslavije v menjavi z Avstrijo 370 milijonov dolarjev in se je zmanjšal na 338 milijonov. Zmanjšanje primanjkljaja je bilo delno doseženo s povečanjem izvoza jugoslovanskega blaga v Avstrijo, in sicer od 169 milijonov dolarjev na 201 milijonov po drugi strani pa se je zmanjšal avstrijskega blaga v Jugoslavijo.

Med vzroki, ki ovirajo boljše prodajo jugoslovanskega blaga v Avstrijo, so na skupščini navedli tudi visoke cene za nekatere proizvode.

fra-ter.

Spomin na dan, ko je zavladal mir

Danes, 8. maja slavimo zmago nad fašizmom. Koroški Slovenci se tega dne še posebej spominjamo, saj je bil največji trenutek naše zgodovine, ko je fašizem, ki nam je napovedal smrt, na ta dan leta 1945 dokončno poražen. (Žal pa nekateri ta poraz še vedno pojmujejo kot katastrofo.) Da smo dosegli to zmago, pa je bilo potrebnih veliko žrtev. Mnogo naših rojakov je moralo zapustiti svojo rodno zemljo in iti v izgnanstvo. Mnogi se niso več vrnili, ker so končali v raznih taboriščih smrti, v katerih je fašizem pomoril milijone nedolžnih žrtev. Veliko število koroških Slovencev pa se je vključilo v Osvobodilno fronto — katere 40-letnico ustanovitve letos praznujemo — in tako z mnogimi žrtvami doprineslo k osvoboditvi Avstrije izpod nacističnega fašizma.

Zato danes objavljamo spomine nekaterih naših rojakov, kako so doživeli dan, ko je v svetu zavladal mir. Iz njihovih pričevanj se odraža trpljenje, ki ga je našemu narodu prizadejal fašizem, pa tudi volja k upor, vera v lepšo bodočnost in ljubezen do materine besede in rodne grude.

ANČKA KUPPER
Borovlje

sodelovala v
OF in bila leta
1944
v taborišču
Ravensbrück

Ančka Kupper je dneve pred dokončnim razsulo nemškega rajha preživljala v strahu in pričakovanju v nemškem taborišču Ravensbrück ter se pod hudimi pogoji prebijala proti domovini. V taborišče je prišla ko so Nemci po izdaji zvedeli, da sodeluje Ogrisova družina (p.d. pri Rovenjaku) na Rutah s partizani in so nacisti vso družino izselili v razna taborišča.

Konec aprila 1945 so Ančko skupaj z drugimi mladimi dekleti premestili v mladinsko taborišče Uckermarkt blizu Ravensbrücka. Tam v taborišču Gistrow so morale opravljati prisilno delo do konca aprila. Nato so jih nacisti enostavno prepuščili njihovim usodi ter skušali rešiti lastno kožo.

Na tisoče nemških vojakov je bežalo, vsak se je bal posebno še SS-ovcev, ki so se v zadnjem trenutku streljali na vsakogar, ki se jim je zdel sumljiv. Posebna nevarnost so bili za tiste, ki so komaj zapustili taborišča.

V teh sovražnih okoliščinah so se mlada dekleta prebijala proti domovini. „Imele smo samo te misli: Kako do hrane in domov?“ In veselje nad koncem nemškega rajha je bilo vedno pomešano s strahom pred preostanki nemške vojske. Tri dni so se prebijale v manjših skupinah po pokrajinah, na katerih je ležalo mnogo mrtvih trupel, deloma še v taboriščnih oblekah. Pri kmetih so dobile hrane, na skednjih in v senu pa so se skrivale pred nemškimi vojaki. Deloma so jih ščitili Francozi, dokler v bližini Neubrandenburga niso pod zaščito Rdeče armade prišla v zbirališče, kjer so se pripravljale na odhod v domovino.

Veseli nad koncem nemškega nasilja je kalila po vsej poti domov negotovost o usodi staršev in sestre. Po potovanju preko Nemčije, Češke, Slovaške, Madžarske v Jugoslavijo je Ančka v Jesenicah prvič zvedela o smrti očeta v Dachau. Mama in sestra sta bili že doma. Izguba očeta je bila za vso družino boleča rana, vendar je rešitev izpod nacističnega jarma in svoboda dala toliko moči, da sta mati in obe hčerki z novimi silami začele delo na domači kmetiji na Rutah nad Sentjanžem.

MILAN PISKERNIK
Lobnik

udeleženec
NOB na Koroškem in tik
pred koncem
vojne ujet in
zaprt v Celovcu

Milano Piskerniku iz Lobnika pri Železni Kapli sta osvoboditev in zlom

fašizma dobesedno rešila življenje. Do začetka leta 1945 je bil aktiven partizan v Mežiški dolini, kjer so ga Nemci ujeli na patrolnem pohodu z nekim drugim partizanom vred. Po številnih mučenjih v Mežici, Dravogradu in v Celovcu, ga je vojaško sodišče zaradi izdajstva in drugih „deliktov“ obsodilo na smrt. Smrtna obsodba naj bi bila izvedena v prvih dneh maja 1945.

Vendar je zlom nemškega rajha preprečil izvedbo nadaljnjih krvavih zločinov tudi na Koroškem, kjer so nacisti skušali izrabiti vsako minuto za dodatna grozodejstva. Milan Piskernik je v pogovoru dejal: „Osvoboditev je bila za me, nekaj takšnega, kar še danes težko povem z lastnimi besedami.“ Že štiri mesece je bil v zaporu, prišli so zadnji dnevi pred izvedbo obsodbe, poslovil se je že od svojih, smrt je bila že čisto blizu. Od ostalih petih, ki so bili z njim vred zaprti so bili še trije obsojeni na smrt. Zasliševanje, mučenje in smrtna obsodba so jih duševno in telesno zelo zdelali, morala ujetnikov je bila že zelo nizka. V tem položaju je bil Milan spet na zasliševanju, ko je bil slišati od zunaj ropot: „Mislil sem, da že pridejo po mene,“ se je spominjal. Vstopil je v sobo višji nemški oficir iz graškega štaba, ki se je hudoval nad celovskimi nacisti, kjer še nadalje tako postopajo, kot bi bili še sredi vojne. To je bil signal za dokončni razpad fašistične oblasti tudi v Celovcu.

Na smrt obsojeni Milan Piskernik tega v trenutku sploh ni bil zmožen dojeti, ni vedel ali je resnica kar vidi, ali se mu sanja. Za zdelanega in zmučenega partizana je bilo to preveč, tako da je zgubil zavest, nacisti pa so jo pobrali, ne da bi se zmedli za njega.

Mrzlca nas je obdajala, težko vzdušje je že nekaj časa vladalo med priporniki proti koncu meseca aprila 1945. Novice vseh vrst so prihajale na naša ušesa, vest o približevanju ameriških čet od zahoda in ruskih iz vzhoda. Grozljive vesti iz naše taboriščne komandature, češ, da je likvidacija taborišča že perfektna, sklenjena zadeva. Sosednja taborišča so že evakuirali, transporti so prihajali; iz Buchenvalda stoji cela garnitura tovornih vagonov na postajališču Dachau — vse mrtvo. Na trgu za apele ležijo živi in mladi. Iz taborišča odpravljajo drugi transporti pripornikov, avstrijsko in italijansko skupino in menda tudi še drugih narodnosti nekam proti zapadu, nihče ni vedel kam. Ker pa ni bilo več zadosti esesovcev za spremstvo, so ga odpovedali. Vse nazaj v barake, je bilo dano povelje. Ugibali smo, kaj bo. Čakali na vesli od zunaj, vse je bilo tiho. Pripravljeni smo bili na najhujše. Iz dimnikov taboriščne uprave se je kadilo. Smodijo razne akte — se je razneslo po barakah. Barake natlačene, tudi zunanje delovanje komande so potegnili v matično taborišče „v koncentraciji“. Nič nismo več delali, tudi jedli že nič več. V hali so kuhali nekakšno čorbo, zmanjkalo je tudi kruha. Esesovci so se poskrili ali vsaj videli jih nismo zadnji dan. Le dva stražniška izdala povelje „Vse v barake, nihče ne sme na lagersko cest!“ Vse je napeto čakalo razpleta situacije. Tembolj zaskrbljeni vsled dejstva, ker

Čez nekaj ur ga je zbudil šele neki stražar. Novica o kapitulaciji Nemčije pa se je hitro razširila med 800 ujetniki, ki so jih Angleži večinoma na licu mesta izpustili. Veselje nad koncem druge svetovne vojne in navdušenje nad svobodo je bilo silno. Na smrt obsojene in tiste, ki so bili ponoči vklejani, so Angleži po natančnejšem pregledu izpustili v teku dveh dni.

FRANCKA STRAUSS
Dob

v letih 1942 do
1945 nasilno
izseljena
v Nemčijo

S sestrama Ančko in Maližo smo bile na delu v mestu Wertheim, oddaljenem 40 kilometrov od taborišča Gerlachshaim. Da bo vojne kmalu konec, smo že vsi vedeli. Pred bližajočo se fronto so se umikale kolone civilistov in vojakov. V mestu je bila zmeda, nadrejeni so z nami kričali. Grmenje topov in streljanje je bilo vedno bliže. Sklenila sem, da poiščem sestro — in še isti dan smo na gare, ki sem jih vzela v gostinskem obratu, kjer sem delala, naložile svojo kramo in mesto zapustile.

Tako smo si svobodo vzele same. Toda naša pot v taborišče je bila dolga in nevarna. Še tisti dan smo prišle v fronto in sredi vojne vihre vlekale gare takorekoč med sovražnikom in nasprotnikom. Sicer so Nemci bolj bežali, zato pa so Američani napadali z vso silo. Vojaki so nas podili stran, ker so vedeli v kakšni nevarnosti se nahajamo. A mi smo nadaljevale svojo pot in prav s frontno črto prišle do cilja. Tri dni in tri noči smo bile na poti, da smo prehodile 40 kilometrov dolgo pot. Vse zbite smo prišle do taborišča. To je bilo na veliki petek aprila leta 1945. Vojaki so hitro zavzeli taborišče in ujeli stražnike, ki so bili še tam. V taborišču je bilo vse pokonci, ker so Nemci podminirali celotno zgradbo. Vojaki so naglo razostrižili podtaknjene mine in nevarnost je bila pri kraju.

Čeprav smo prišle s fronto in je z nami prišla svoboda, je veselje bilo zelo kratko. Ameriške zasedbene čete

VALENTIN HARTMAN
Klopinj

interniran v
koncentracijskem
taborišču
Dachau
od 1941 do
1945

so bili naši priporniki — tovariši zunaj taborišča, ki so zanimali upor v mestu Dachau, od esesa premagani in ustreljeni. Nekaj nas je bilo, ki smo riskirali, barake zapustiti ter odšli na naša delovna mesta, ki so bila v bližini. Slišali smo nekaj streliv. Okoli tretje ure smo skozi okna zagledali ameriški jeep z ameriškimi vojaki. Onstran jarka, ob žični ograji so bili razni magacini in pisarniški prostori esesovcev. Ob vhodnih vratih smo slišali strel v ključavnico in — s porivom škornja se je odprlo. S temi streli so se pomešali še strelji iz stražnih stolpov. Takoj smo razznali, kaj se dogaja. V hipu se je raznesla po celotnem taborišču vest o napadu Američanov na taborišče. Kriki veselja in sreče ob rešitvi izpod te grozne more.

Objemali smo se, na izmučenih obrazih je zdaj bil smeh, zdaj jok. Brzo strelka je zaregljala nad nesrečniki v stolpih, ki se niso pravočasno umaknili. Odpovedali so vsi prejšnji predpisi, vse se je pomešalo med seboj,

se za nas niso dosti brigale. Zmanjkovalo je hrane, zato smo si na silo morali iskati živež. Tudi naša družina še ni bila vsa v taborišču. Mlađe sestre in bratje so delali v okolici Gerlachshaima, zato smo jih šle iskat. Iskale mo tudi brata Jožka, ki ga je gestapo odgnala že v taborišču Rasstatt. Njega žal nismo našle. Tako je za nas svoboda postala prava muka. Radi bi šli domov, pa ni bilo možno, ker so bile vse železniške in druge zveze uničene. Šele 15. avgusta 1945 smo prišli domov. A tudi ob prihodu v domovino smo bili ponovno razočarani. Angleške čete so nas hotele poslati v Jugoslavijo. Končno

smo le prišli na naš dom v Zgornji vasi nad Kostanjami. Ta pa je bil ves opustošen in oropan. Tri tedne smo morali spat pri sosedih, predno smo se doma lahko vselili. Taka je bila moja pot, in pot vse naše družine v svobodo. Kljub temu smo radi prišli za delo in obnovili ljubljeno domačijo. Ostala pa je trajna bolečina, ker se starejši brat Jožek ni več vrnil domov — po osmih letih nam je domača občina dala vedeti, da so ga ubili v koncentracijskem taborišču Mauthausen.

Vse to smo morali pretrpeti samo zato, ker smo bili zvesti svoji zemlji in svoji materini besedi.

JANEZ WEISS
Šentjanž v R.

podpiral
koroške parti-
zane in aktivno
sodeloval
v OF

V stalni življenjski nevarnosti smo pričakovali konec nacistične strahovlade. Vigredi leta 1945 je bilo tako daleč. Poslušali smo radio London in tako bili dobro informirani o dogajanju v svetu. Sestega maja smo zvedeli o delni kapitulaciji Nemcev v Schles-

wig-Holsteinu. Pri nas je tisti dan nepregledno pokalo v Medvedjem dolu pri Bistrici v Rožu. Zena partizana Francla iz Podsinje vasi je prišla z naročilom, da se takoj javim na Sinah nad Bistrico. Tam sta bila Koroški in Kokrški odred. Po kratkem posvetu smo sklenili, da pozovemo vojaško posadko v Bistrici k predaji. Tovariš Blatnik Karel in jaz sva šla tja kot parlamentarca. Še danes se čudim svoji tedanji korajžji, kajti če bi tedaj vedel, da so Nemci par ur pozneje v Borovljah ubili dva parlamentarca, bi se ne upal tako drzno nastopati. Ko sem kapetanu posadke hotel izročiti pismeni poziv h kapitulaciji, ga ni hotel sprejeti. Tedaj se nenadoma pojavi „Obergefreiter“ in reče komandantu: „Am besten gleich umlegen“. Jaz pa ogorčen stopim pred njega, razgalim prsa in mu zabrusim: „Wir sind unbewaffnete Parlamentarier, wenn Sie so feig sind, schießen Sie doch“. Tisti trenutek kapetan stopi navmes in reče vojaku: „Lassen Sie die beiden“, in vojak se je nejevoljen odstranil. Komandant je brez besed izginil, midva pa sva šla takoj na občino.

Prebivalci Bistrice, ki so dogodek opazovali za zastrtimi okni in videli, da ni več nevarnosti, so se začeli zbirati na trgu pod Jungferjevo tovarno. Takoj sem poslal kurirja po člane našega odbora OF in na Sine k partizanom. Tovariš Blatnik je obvestil OFF — Österreichische Freiheitsfront. Kmalu nato so Nemci zbežali, prišli so tudi partizani, ki so zajeli celo „Grenzwachkompanie“. Tedanji župan Marinitsch je oblast predal predsedniku odbora Osvobodilne fronte Janku Ojclu. Predal se je tudi komandant bistriške policije Gauckl in na naš poziv s celo posadko položil orožje.

Čez dve uri je prikorakala partizanska četa tudi v Šentjanž v Rožu. Na njenem čelu je bil Slavko Avenik s harmoniko. Tako sem srečno preživel in doživel konec tretjega rajha. Da sem preživel vojno, pa se imam zahvaliti mojim številnim tovarišem, ki so bili od gestapa aretirani in pri zasliševanjih kljub mučenju molčali kot grob in niso izdali mojega sodelovanja z antifašisti.

KUD Svetozar Markovič spet gostoval na Koroškem

V našem listu smo že poročali o kulturni izmenjavi med Avstrijo in Jugoslavijo oziroma o kulturnih tednih Vojvodine, ki se odvijajo pri nas v Avstriji. Prišlo je do več prireditvev, kot so to gostovanje gledališča madžarske narodnosti iz Vojvodine na Dunaju, razstavi tamošnje ljudske umetnosti, folklorni nastopi in razna predavanja. V tem okviru je prejšnji teden v Beljaku in v Celovcu gostoval folklorni ansambel Kulturno umetniškega društva Svetozar Markovič iz Novega Sada.

Prireditelj folklornega večera v

Celovcu so bili Avstrijsko-jugoslovansko društvo, Koordinacijski odbor jugoslovanskih klubov na Koroškem, Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza. Žal moramo kljub nenavadno velikemu številu prireditev zapisati, da obisk celovške prireditve ni bil dober, (menda tudi v Beljaku obisk ni bil zadovoljiv), vendar so v Celovcu prišli vidni predstavniki političnega in kulturnega življenja. Med njimi predsednik koroškega deželnega zbora Josef Guttenbrunner, namestnik deželnega glavarja Stefan Knafl, clovški župan Leopold

Guggenberger, bivši predsednik koroškega deželnega zbora Hans Pawlik, predsednik ZSO dr. Franci Zwitter, predsednik NSKS dr. Matvež Grilc in generalni konzul SFRJ v Celovcu Milan Šamec s člani konzulata, predsednik SPZ Valentin Polanšek in drugi.

Spored, ki ga je izvajala gostujoča skupina, je bil posrečen prikaz pesmi in plesov jugoslovanskih narodov in narodnosti. Kvaliteta nastopajočih je bila na izredno visoki ravni (to smo ugotovili že ob gostovanju KUD Svetozar Markovič v Borovljah in v Šentvidu v Podjuni) in je za udeležence bil enkratni kulturni užitek. Zato je res škoda, da ni prišlo več obiskovalcev, posebno iz mesta Celovec, ki pravkar prireja tudi razstavo ljudske umetnosti Vojvodine.

Pestri spored so napovedovali v treh jezikih; med napovedovalci sta bila tudi Sonja Ban in Marjan Srienc.

Obnovljeni hotel „KOROTAN“ spet obratuje

Od zadnjega petka 1. maja 1981 naprej obratuje spet znani hotel KOROTAN v Sekiri ob Vrbskem jezeru. Predvidoma bo odprt do 15. oktobra. Kot vsako leto se je vodstvo hotela potrudilo za razna izboljšanja v hotelu. Kot je povedal direktor hotela Drago Marič je bilo letos težišče na obnavljanju. Tako je obnovljena fasada hotela, posebno pa še terasa iz katere imajo gostje lep razgled na jezero in na pobočja severno od Vrbskega jezera.

Novi šef kuhinje kuha z vso vnedro in z okusom, tako da hotel tudi letos lahko priporočamo kot a-la-cart restavracijo.

Željni organi dosedaj zabranili: da boste skrbeli za to, da bo izveden člen 7 avstrijske državne pogodbe vsaj na območju, za katerega ste vi pristojni. Podpisani zastopniki slovenskih združenj zahtevajo od občinskega sveta, naj se občina obrne na pristojne deželne in državne organe s prošnjo, naj uvedejo na vseh javnih poslopih, uradih, tablah itd. dvojezične napise. Med drugim pa je bilo predlagano, da namesti občina v okviru lastne pristojnosti dvojezične občinske napise „Willkommen in Eisenkappel / Dobrodošli v Železni Kapli“.

Lansko leto je občinski svet sklenil izvesti to pobudo slovenskih združenj, glede ostalih točk pa se na žalost ni še nič premaknilo, ker so občinskim možem vezane roke z zakonom o narodnih skupinah. Videti je, da se Kapelčani trudijo. Vendar, dokler javni napisi v Železni Kapli ne bodo dvojezični — posebno še tisti, ki so v pristojnosti dežele in države — ne bo mogoče ugotoviti, da je bilo doseženo zadovoljivo stanje.

ZSM v Globasnici poživila odbor

V četrtek 30. aprila 1981 je imelo KZ ZSM Globasnica svoj občni zbor v gostilni Greiner pd. Stekl.

Bivši predsednik Valter Gutovnik je pozdravil tudi predsednika ZSM tov. Teodorja Domeja ter predsednika SKD v Globasnici Luka Hudla.

V svojem poročilu je Gutovnik povedal, da se je dejavnost krajevnega združenja usmerila v prvi vrsti na družabna srečanja, katerih izvenredni uspeh je bil „mladinski festival“ leta 1978 v Globasnici. Odzvalo se je kar okroglih 500 mladih širom dvojezičnega ozemlja. Navezali so se tudi stiki z osnovno organizacijo ZSMS tovarne avtomobilov (TAM) v Mariboru. To sodelovanje se je začelo aprila l. 1978 in je bilo uspešno le v skupno organiziranih izletih. Nadaljeval pa je, da so se ti stiki s časom preveč zanemarjali, kot se je zanemarljivo tudi delovni program v mladinskem združenju.

Vzrok temu je premočno vključevanje odborikov v druge klube in društva, kjer se zaradi dela na vodilnih mestih niso mogli v polni meri posvetiti mladinskemu delu!

Po razrešnici staremu odboru se je izvolilo novo predsedstvo. Za predsednika je bil izvoljen Podjunčan Rudi Benetik, za podpredsednika Franc Wutte iz Male vasi, tajnik je postal Jože Gregorič, blagajničarka Tilka Benetik — oba iz Podjune, ter odbornik Valentin Smrečnik iz Globasnice.

Novi predsednik Benetik je poudaril, da naj nihče ne zahteva, da bo sedaj na novo izvoljeni odbor kar naenkrat začel podirati drevesa s koreninami vred. Pristavil pa je še med drugim: „Potrudili se bomo, da se bodo odborniki pogostejše srečali (vsaj mesečno) — in da bi eden drugemu šel pri delu na roke, da ne bi prišlo do pešanja in preobremenitve posameznikov. Le s skupnimi močmi bomo lahko kos našim težavam in delovnemu programu, ki si ga bomo zastavili v bodoče. Zato tudi ne bi bilo narobe, če bi na to ali drugo sejo povabili tudi vse ostale člane krajevnega združenja in tiste, ki bodo člani šele postali, da se pogovorimo, kaj sploh zmore napraviti KZ ZSM v Globasnici.“

„Kjer so cilji — tam čaka tudi iz-

AULA SLOVENICA
CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5-7

Vljudno Vas vabimo na otvoritev razstave slikarskih del

AKADEMSKEGA SLIKARJA

prof. Gabrijela Stupice

v ponedeljek 11. maja 1981 ob 19.00 uri.

Razstava bo odprta do 29. maja 1981 od ponedeljka do petka od 13.00 do 17.00 ure.
Prisrčno vabljeni!

ŠMARTEN NAD DHOLICO:

Odkrili freske s slovenskim besedilom

Ko so začeli v zadnjem letu z restavracijskim delom v cerkvi v Šmartnu nad Dholico severno od Poreč ob Vrbskem jezeru, nobeden ni imel pojma o kulturno-zgodovinsko pomembnih freskah, ki so se skrivale za 6 do 8 plastmi apna. Slučajno so našli freske iz druge polovice 18. stoletja, ki upodabljajo življenje in trpljenje sv. Barbare, besedilo k zgodbi pa je napisano pretežno v domačem slovenskem narečju. Freske so dobro ohranjene, v živih barvah narisane in strokovnjaki jih štejejo med ljudsko umetnost na višji ravni. Slike so nenavadno realistično upodobljene. Edinstvene so freske v Šmartnem gotovo glede njihovega slovenskega besedila. Do sedaj na Koroškem ni znan noben podoben kulturni spomenik v slovenskem jeziku, posebno ne na severni jezikovni meji.

Eno izmed najbolj čitljivih besedil na južni strani cerkve se glasi: „... ResFLAISHKANA InV SNO-ShI so NJe ZHISte Perse ODSiEKa-ne GrataLe. ONA PA ChrlstVshV JESVShU StONOVItNa SVESStA OStaNe.“

Pretežna večina fresk, ki pokrivajo gotski strop in stranske stene od višine 3 metrov navzgor, ima slovensko besedilo. V treh medaljonih na najvišjih točkah obokanega stropa pa je besedilo v nemškem jeziku. Notranjost cerkve je zanimiva tudi še zaradi drugih zgodovinskih znamenj, npr. imajo viteški kamen iz leta 1482, v katerega so vklesane gotške črke.

polnitev in trdo delo. Kdor se tega ne ustraši ima tudi uspeh“, je zaključil novi predsednik.

Preostane le še upanje, da se vsi odbor in tudi člani krajevnega združenja res ne bodo ustrašili mladinskega dela v občini.

— pax 1981 —

Slovensko prosvetno društvo „Radišče“ vabi na

POPOLDAN ZA MAME

v nedeljo 10. maja 1981 ob 14.30 uri v kulturnem domu na Radišah. Radiški otroci poklanjajo mamicam kulturni šopek: pelje, recitacije, igra.

Inštitut za sodobno zgodovino na celovški univerzi vabi na sledečo predavanja:

RAZJARODOVALNA POLITIKA NACIONALSOCIALISTOV V SLOVENIJI MED LETI 1941-1945

v torek 12. maja 1981, ob 18. uri v predavalnici 1
Predavatelj: Dr. Tone Ferenc z Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani.

ŽELEZNA KAPLA:

Dobrodošlica v petih jezikih

Kmalu bo ob dveh vhodih v Železno Kaplo pozdravljalo prišleca geslo „Dobrodošli“ v petih jezikih. Ob strani pa bo navpično zapisano, da pozdravlja gosta „Železna Kapla — Eisenkappel“. Dobrodošlica v nemškem, slovenskem, holandskem, angleškem in italijanskem jeziku je rezultat, ki je nastal na zahtevo vseh domačih slovenskih združenj. Že 23. septembra 1977 so naslovili na občino obširno pismo, v katerem zahtevajo dvojezičnost pri vseh javnih napisih v Železni Kapli. Dobrodošlica zato ni rezultat krajevnih EL-liste, kot je to bilo mogoče zvedeti v slovenski oddaji koroškega radia. Pismo iz leta 1977 so podpisali zastopniki Posojilnice Železna Kapla, Kmečko gospodarske zadruge, Slovenskega prosvetnega društva „Obir“, iz Obirskega Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ iz Železne Kaple, Krajevnega odbora Katoliške mladine, Krajevnega odbora Narodnega sveta koroških Slovencev, Krajevnega odbora Zveze slovenske mladine, Krajevnega zaup-

ništva zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Krajevnega zaupništva Zveze slovenskih žena.

V pismu je bilo rečeno med drugim tole: „Upamo, da boste storili vi, ki ste člani občinskega sveta, iz odgovornosti in obveznosti, ki je s tem povezana, to, kar so državni in de-

Skurni lepi dnevi

V filmsko govorico prestavljen pretresljiv ep o doraščanju nezakonskega sina na kmetih, bkerati pa boleča demontaža mita o „kmečki idili“, kakor jo poznamo z lepimi razglednic — tako bi lahko strnili izpoved filma „Lepi dnevi“, ki nam ga je za prvega maja dan prinesla na domove televizija in ki ga je po avtobiografski knjigi salzburškega pisatelja Franza Innerhoferja prenesel na platno režiser Fritz Lehner („Vas ob meji“).

Ta demontaža je šla pod kožo. Tistim, ki so sami doživljali utegnjeno življenje na kmetih, polno skrtega in odkritega okrutnega nasilja nad otroki in služinčadjo, nad ženo in nad samim seboj. Tudi tistim, ki so ga podoživljali v filmu s svojo igro, ki niti ni bila toliko igra. In pod kožo je šla onim, ki bi radi ohranili v patriarhalne sponi ujetje razmere na podeželju, kakršne so.

Lehner si je za svojo poltretjo uro dolgo ekranizacijo Innerhoferjeve knjige izbral Sele in okolico, zavestno pa se je odpovedal poklicnim igralcem. Poiskal si je amaterje, toda amaterje samo kot igralce, sicer so že vsi profesionalno preskusili trdi krub na kmečki grudi. In imel je srečno

Če je že v naslovu filma nakazana trpka ironija, saj so „lepi dnevi“ bili kar skurni, pa je bila v filmu z govorico slik skoraj še stopnjevana. Nekako po geslu „klin se s klinom zbija“ sta Lehner in njegov snemalec razbijala kmečko idilo z razglednic s skoraj boleče estetskimi filmskimi razglednicami iz nedotaknjene (to pa pomeni tudi: nerazvite) pokrajine.

Vsekakor močan film, ki terja nadaljevanje kljub ogorčenim protestom salzburških in zgornjeavstrijskih veleagrarcev, ki avtorju Innerhoferju na vsake način hočejo dokazati, da ni doživel, kar je doživel.

piki

Borovlje - ob gostovanju Radišanov počastili jubilej OF

S prihodom spomladi je oživela narava in z naravo tudi naša kulturna dejavnost v Borovljah. S sosednjim društvom „Radiše“ imamo Borovljčani že dolga leta tesne in prijateljske stike, ki se izražajo tudi v tem, da jih večkrat povabimo na gostovanje. To se je zgodilo tudi v nedeljo. Prišli so z Linhartovo igro „Veseli dan ali Matiček se ženi“.

Kot po navadi so igro tudi tokrat dobro podali. Naša publika, ki se je zbrala pri Cingelcu na Trati, je s ploskanjem in vidnim zadovoljstvom nagradila radiške igralce in tudi lepo napolnjena dvorana gledalcev je bila prepričljiv dokaz, da je pri nas zanimanje za tovrstno kulturno dejavnost veliko. Radišani so nas torej zelo razveselili, za kar smo jim še posebno hvaležni.

Zbrano publiko in radiške igralce je prisrčno pozdravil neumorni predsednik našega društva Andrej Wieser. Ob tej priložnosti se je spomnil tudi velikega praznika Slovencev — rojstva Osvobodilne fronte slovenskega naroda, 27. aprila 1941. Osvobodilna fronta je združila ves slovenski narod v boju proti fašističnim okupatorjem, ki so brez napovedi vojne vdrl v Jugoslavijo in jo zaslužili. Podobno se je go-dilo tudi z ostalimi evropskimi državami med njimi tudi z Avstrijo. Osvobodilna fronta je bila tista sila, ki je ponesla boj proti ogromni premoči okupatorskih sil tudi k nam na Koroško in tako zanetila ogenj upora tudi med avstrijskimi demokrati. Ta boj je zahteval ogromne žrtve. 500 grobov raztresenih po južni Koroški je prepričljiv dokaz, kako težka je bila ta borba, ki pa je končno bila kronana z uspehom. Slovenci in Avstrijci smo bili osvobojeni fašističnega jarma in zopet je zasijala svoboda. V teh dneh, je dejal predsednik Andrej Wieser, naj se spomnimo vseh tistih, ki so dali svoje življenje v kacetih, in na moriščih. Tudi v Borovljah imamo nad 80 padlih partizanov pokopanih, ki nas s srcem v srcu spominjajo na najstrašnejši čas zgodovine koroških Slovencev — fašizem. Tem borcem se imamo zahvaliti, da imamo danes slovensko gimnazijo iz katere izhaja slovenska inteligenca. Za nas koroške Slovence je bil vojaški poraz nacistične vladavine najsrečnejši dan, ki ga bomo ohranili v nepozabnem spominu, je zaključil svoj govor tovariš Wieser.

Vorančevi dnevi - velika kulturna manifestacija

Na dan 40. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda, 27. aprila letos, so na Ravnah na Koroškem s koncertom godb na pihala Mežiške doline zaključili letošnje Vorančeve dneve. V tem okviru so izvedli okoli sto prireditev pri katerih je sodelovalo skupno nad štiri tisoč nastopajočih otrok, delavcev raznih poklicev in upokoencev. V okvir Vorančevih dni sodi tudi pevsko srečanje Od Pliberka do Traberke, na katerem od vsega začetka sodelujejo tudi pevski zbori s tostran meje in naši pevci tako doprinesejo k množičnemu kulturnemu gibanju in gojitvi delavske in napredne kulture iz katere je izhajal tudi revolucionar in pisatelj Prežihov Voranc.

Vorančevi dnevi so pravi odraz vpliva velikega koroškega pisatelja, ki je s svojo napredno miselnostjo in s svojim revolucionarnim delom opozarjal na krivico, ki jo je slovenski kmet in delavec doživljal s strani buržoazne družbe pred prvo in drugo svetovno vojno in v času fašizma.

Prežihov Voranc je s svojim pisateljskim delom nagovoril številne bralce, ki so v njegovi literaturi spoznavali sebe in zgodovino slovenskega naroda, posebno pa usodo koroškega ljudstva.

Množične prireditve tako po sodelujočih kot po obiskih potrjujejo, kako je Prežihov Voranc s svojim umetniškim in družbeno-političnim delom zakoreninjen in prisoten v sodobni slovenski družbi na obeh straneh Koroške.

Materinska proslava v Rožeku

Število obiskovalcev se od prireditve do prireditve stopnjuje — v nedeljo so morali že slediti programu iz sosednje sobe, ker je dvorana gostilne pri Kosi na Ravnah pri Rožeku bila tako natrpano polna. Dvojezični otroški zbor (vodi ga Gerti Valentinič) in tamburaški ansambl SPD „Jepa-Baško jezero“ pod vodstvom Erike Wrolich sta pripravila lep pester spored petja, igranja in recitiranja. Rožekarji so materinsko proslavo že tradicionalno pripravili teden pred materinskim dnevom, ki naj bi, pravijo, bil posvečen intimnemu praznovanju v krogu družin. Društvo „Peter Markovič“ vabi v prvi vrsti domačine iz svojega območja, spet in spet pa pridejo tudi gostje iz ostalih krajev Južne Koroške; tako so v nedeljo pozdravili v svoji sredini inšpektorja dr. Valentina Inzka s soprogo. Člani otroškega zbora so v slovo podarili vsaki navzoči mamici rožice v znak hvaležnosti. Lep domač popoldan — prihodnja prireditev društva bo predvidoma 14. junija.

V A B I L O

Odbor šolske skupnosti na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu priredi v nedeljo, dne 17. maja 1981, ob 14.30 uri v veliki dvorani Delavske zbornice v Celovcu

šolsko akademijo

Akademija bo oblikovala geslo

„KULTURNA VZAJEMNOST — NAŠA SILA“

Na sporedu so pevske in instrumentalne točke, plesi ter nastopi kulturnih skupin iz Šentvida v Podjuni in Šmihela nad Pliberkom.

Ob tej priložnosti obveščamo, da bo ponovitev „šolske akademije“ v nedeljo 24. maja 1981 v kulturnem domu „Danica“ v Šentprimozu.

Prired.: Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Šentvidu v P.

Za Odbor šolske skupnosti
na Zvezni gimnaziji za Slovence
ravnatelj dr. Reginald Vospernik

Srečanje s slov. zamejskimi planinci

Slovensko planinsko društvo Celovec vabi člane in prijatelje društva na srečanje Planinskega društva Nova Gorica z zamejskimi planinskimi društvi. Organizator tega srečanja je Planinsko društvo Nova Gorica, ki je na to srečanje povabilo slovenska planinska društva Celovec, Trst, Gorica in Čedad.

To srečanje s slovenskimi zamejskimi planinskimi društvi bo v nedeljo 17. maja ob 12. uri (po našem času) pri Stjenkovi koči na Trstlju. Trstelj je zahodni izrastek Tržaško-Komenskega Krasa, ki se razteza med Vipavsko dolino, Divačo in Tržaškim zalivom. Stjenkova koča stoji na samem vrhu.

S Planinskim društvom Nova Gorica imamo slovenski planinci na Koroškem že večletne tesne prijateljske stike, ki se izražajo v medsebojnih

vodila preko Ljubelja, Ljubljane, Postojne do cilja. Vračali pa se bomo skozi romantično soško dolino preko Predela ali pa preko Vrščica. To odvisi od velikosti avtobusa. Prisrčno vabljeni in nasvidenje v nedeljo 17. maja.

Slovensko planinsko društvo
v Celovcu

Darujmo
za Rdeči križ

Koroški rdeči križ ima tudi letos v času od 1. maja do 8. junija tradicionalno denarno zbiralno akcijo. Izkupiček te akcije služi številnim nalogam oziroma dejavnostim Rdečega križa na Koroškem. V interesu nas vseh je, da v tem času ko teče ta akcija DARUJEMO ZA RDEČI KRIŽ, to je za karitativno ustanovo, ki je že premnogokrat pomagala prebivalstvu v raznih težavah (nesrečah, katastrofah itd.).

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“
v Slovenjem Plajberku vabi na

MATERINSKO PROSLAVO
v nedeljo 10. maja 1981 ob 19.30 uri
v gostilni pri Foltu v Slovenjem Plajberku.

Zveza slovenske mladine Koroške vabi na

KRESOVANJE
v petek 8. maja 1981

Kresovanje bo v počastitev obletnice zmage nad fašizmom in podpisa državne pogodbe.

Zbirališče: Posojilnica Pliberk ob 19. uri
Prisrčno vabljeni!

ČESTITAMO

Nekdanji absolvent slovenske gimnazije v Celovcu, Serajnik Franci iz Št. Petra pri Šentjakobu v Rožu je na dunajski univerzi zaključil študij in dosegel naslov doktorja prava.

Iskreno čestitamo.

obiskih. Pokažimo z močno udležbo tovariško planinsko povezanost z društvom organizatorjem in s planinci iz zamejstva.

Vsi, ki se mislijo udeležiti tega srečanja naj se javijo najkasneje do 14. maja na sedežu Slovenskega planinskega društva Celovec, 9020 Klagenfurt, Gasometergasse 10 ali telefonično (0 42 22) 32 5 50 ali (0 42 22) 84 9 24. Iz števila prijav bomo lahko potem naročili primeren avtobus. Odhod iz Celovca izpred glavnega kolodvora (železnica) ob 9. uri. Pot bo

kraljevski materi, ko je obiskala naše mesto. Čula sem jih.“

Prečkala sta Tromostovje. Pa ga je zadržala in dvignila pogled visoko gor na kip Prešernovega spomenika:

„Pravijo, da so ga zato tu sem postavili, ker je bila tamle v levi ulici v hiši z večjimi vrati, doma njegova ljubica Primičeva Julija.“

Na Miklošičevi mu je zašepetala:

„Tukaj je deželno sodišče, kjer imajo zaprtih več naših ljudi!“

Ko sta pristopicala iz Tivolija in prišla mimo ljubljanske Operne hiše, ga je vprašala:

„Čim bo na sporedu kaka zanimiva opera, jo greva gledat?“

Na nebotičniku mu je razkazovala na vse strani mesto in se ponašala:

„Ni lepa naša Ljubljana, slovenskega naroda srce in glava?“

Potem sta sedla na kavarniški terasi in nekaj malenkostnega popila.

„Jaz plačam, ker si ti moj gost. To je ljubljanska dolžnost!“

„Saj nisi ljubljanka!“ Pa se je odpirajoče smejal.

„Poleg tebe hočem biti ljubljanka, ker si pravim: Nekoč bo tako, da bo vsak lahko študiral tisto, kar ga veseli, za kar je nadarjen, četudi nima denarja!“

Gledal je krog sebe na mesto spodaj:

„Ko bi tako sedela vrh Pece, bi ti lahko jaz razkazoval, kje je moj domači kraj, kje sem delal, drvaril kje...“

Namerno je v sebi preslišala prizvok neveselne misli: Kje sem ljubil...

„Ko bo svet spet normalen, se kaj takega lahko uresniči. Kaj praviš ti, kako bo letos? Bo Hitler naredil konec vojne? Kaj bo z nami?“

Kakor je slišal od Hanza, je dejal:

čim vprašanjem:

„Kod bi se vozila, če hočeva priti v Črno?“

Zasmejala se je. Tokrat namerno še bolj toplo in dolgo. Da se zbere, kaj naj odgovori. Da se znebi vznemirjenosti. Končno se je le izmotala.

V Celju se je Matevž čudil, ker je naletel na nemško govoreče ljudi. Obiskala sta razvaline celjskega gradu in ona mu je pripovedovala ganljivo usodo Veronike Dese-niške.

Nekoč sta v pogovoru prišla nehoti na duhovnike.

„Kolikor imam doslej izkušnje, so tukajšnji duhovniki čisto nekaj drugega kot naši koroški slovenski.“

„Si tako veren človek?“

„Saj ne gre v prvi vrsti za vernost ali nevernost. Razliko čutim. Naši domači koroški duhovniki so bolj ljudski, neke res tudi prijatelji vsakega rojaka. Morda zato, ker se pravtako borijo napram nemškemu škofu za tiste narodove pravice kot drugi narodni voditelji? Tukaj pa politizirajo.“

„Ne poznam vaših farjev. Pa tudi za naše se ne brigam. Oni dobro živijo.“

„Koliko cerkva je povsod!“

„Tako je. In koliko gradov tujih lastnikov in tovarnih lastnikov in bogatije tujih lastnikov. Sami pa imamo, kaj pa imamo, srbsko oblast in jugoslovansko čast!“

Matevž seveda spet ni vsega razumel.

„Le jaz imam vse, ker tebe ljubim, ker tebe ljubim!“

Zdaj je Vesna odkrila hribovskemu drvarju, postavnemu koroškemu harmonikašu Ljubljano. Hodila sta podolž in počez, po tako širokih ulicah, da so celovške kot igračke proti tem, čez trge in skozi širni Tivolski park. To je bila druga Ljubljana, kot jo je poznal doslej.

Ko sta korakala čez Kongresni trg, mu je povedala:

„Tukaj je bilo zbranih več tisoč pevcev, ki so zapeli

Valentin Polanšek

BRATOVSKA
JESEN

II. del

„Ne vem, kaj mi je. Bojim se, da se boš hudovala zaradi mene, ker...“

„Kaj bi se hudovala? Saj si mi tak, kakršen si, vedno najljubši!“

Ko ju je sredi marca čolnar veslal čez Blejsko jezero k Mariji na otoku, se je Matevž resno tresel pred vodo.

„Oba skupaj bova pozvonila. To je zvonec sreče. Želi si nekaj najdražjega, pa se bo uresničilo!“

Ko sta bila spet na kopnem, jo je objel in kot odrešeno dejal:

„Vesna, kako sem se jaz bal! Zdaj te moram povabiti na pijačo, ker sem se zanašal na tebe kot rešiteljico!“

„Name se moraš vedno zanašati, ne samo na rešiteljico. Ljubim te! Ljubim te!“

Ko je bila prva pomladanska nedelja, je imela Vesna dvoje koles pri roki, eno za Matevža, eno zase.

„Zdaj bo svet šele lep. Ves je sedaj najin. Lahko se peljeva, kamor hočeva! Ni treba čakati na vlak, nikamor se ne bo mudilo. Kjer nama bo pogodu, ostaneva, kakor dolgo se nama bo dopadlo!“

Vprašanje, od kod je kolo zanj, je spretno preslišala in ga že navduševala za novo radost ljubečega dekleta.

Vedno sta se peljala v drugo smer. Upoštevala je nalog visokega sodnijskega gospoda, da se nikdar ne približujeta nemški meji. On pa se je izdal ravno s slede-

Posebna pozornost obveščanju v petih jezikih

Nova športna dvorana „Vojvodina“, kjer je pred kratkim bilo svetovno prvenstvo v namiznem tenisu „SPENS '81“

„Edine težave, ki jih imamo, so s papirjem“, so nam rekli v uredništvih v Novem Sadu. „Tega nam včasih zmanjkuje.“ Taki problemi tarejo vse časopise, vse tiskarne, ne glede na jezik. In časopisov je dovolj, kar v petih jezikih jih tiskajo.

Ni nič čudno, da zmanjkovanje papirja v Vojvodini predstavlja problem. Mimo težav, ki jih imajo tovarne celuloze s proizvodnjo in dobavo papirja in ki jim pač botruje sedanja stabilizacijski trenutek jugoslovanskega gospodarstva, se v Vojvodini pojavlja še drug, pomembnejši vidik. Jugoslavija že tako slovi po tem, da porabi velikanske količine papirja — za časopise in revije, za samoupravne dokumente in gradivo iz delegatskega sistema, za to in ono in še za tretje, ki je včasih tudi posledica birokratizma, kakor sami priznajo. V Vojvodini pa je tega še več, tam porabijo papirja takorekoč petkrat toliko. Sicer ta primerjava precej šepa, ker vse tiskano gradivo res ni napisano v vseh petih jezikih, ki so enakopravni v Vojvodini, precejšen del, ki nikakor ni zanemarljiv, pa le je. Vzemimo samo, da dnevnik v madžarskem jeziku „Magyar Szó“ izhaja v približno enaki, včasih pa tudi večji nakladi kot dnevnik v srbohrvatskem jeziku, ki se tudi imenuje „Dnevnik“.

Toda pojdemo po vrsti. Čudno bi bilo, če bi v Vojvodini ob vsej tej vzorni enakopravnosti narodnosti in njihovih jezikov isto načelo ne veljalo tudi za sredstva informiranja. Na tem področju se še tem bolj prizadevajo, da bi sprejeto in z ustavo uzakonjeno usmeritev uresničili kar se da zadovoljivo. To ne velja samo za zadeve, ki smo jih že imenovali: za uradni list, za „Delegatski glasnik“, za osnutke zakonov, za glasilo Zveze

komunistov „Komunist“ itd., ki vsi izhajajo v srbohrvatski, madžarski, slovaški, rusinski in romunski izdaji.

Vsaka od narodnosti ima včasih že kar nepregledno razvejano publikacijsko dejavnost. Po drugi strani pa publikacije v jezikih narodnosti ne izhajajo samo kot glasila narodnosti. Kakor v ostali Jugoslaviji je tudi v Vojvodini izredno razvita publikacijska dejavnost podjetij: vsaka organizacija združenega dela, kakor to imenujejo v jugoslovanskem samoupravnem sistemu, ima takorekoč svoje tovarniško glasilo. In ta „fabriška štampa“, kakor jo imenujejo, je glede na narodnostni sestav zaposlenih dvojezična, včasih tudi tro- in štirijezična. Nekatera podjetja imajo tudi v vsakem jeziku posebna glasila. Seveda pa je to v prvi vrsti odvisno od velikosti podjetja in njegovega eko-

nomskega položaja. Tu se ponovno pokaže, v kakšni tesni povezavi sta narodnostna enakopravnost in ekonomska razvitost.

Kar pa seveda zadeva ekonomski položaj posameznih političnih časopisov v jezikih narodnosti, bodisi dnevnikov bodisi tednikov, v Vojvodini ne dopušča, da bi kateri od njih zašel v težave. Zato ta tisk uživa posebno podporo in pozornost družbe. Predvsem gre tu za časopise v jezikih manj številnih narodnosti: za slovaški „Hlas Ljudu“, za rusinske „Ruske slovo“ in za romunsko „Libertatea“, ki jim nižja naklada ne dopušča, da bi stroške lista pokrili s prodajo. Lansko leto so v te namene iz vojvodinskega proračuna namenili 140 milijonov dinarjev, letos pa predvidevajo še nekoliko večjo vsoto.

Madžarski dnevnik „Magyar Szó“, ki ima predvsem za konec tedna tudi večjo naklado kot srbohrvatski „Dnevnik“, seveda teh težav nima. Sploh pa „Magyar Szó“ izhaja v posebni madžarski založniški hiši „Forum“, ki poleg dnevnika izdaja še obilico drugih listov v madžarsčini, od mladinskih preko sindikalnih do kulturnih in literarnih. Pravijo, da je „Magyar Szó“ največji madžarski list na svetu. Po obsegu. Z regionalnimi in tematskimi prilogami dosega tudi do 40 in 50 strani dnevno. Za konec tedna pa je priložen še barvni TV program.

„Hlas Ljudu“ in „Ruske slovo“ imata svoj dom v zgradbi „Dnevnička“, kjer je poleg tega tudi še uredništvo največjega jugoslovanskega poljedelskega časopisa „Poljoprivrednik“ in velika tiskarna, ki tiska okoli 240 naslovov (od tega samo tovarniških glasil 120). Seveda tiskarne in

Napisna tabla v štirih jezikih, ki so enakopravni v Novem Sadu

založniške hiše, tako „Dnevnik“ kot tudi „Forum“ in druge, tiskajo in izdajajo tudi še druge publikacije, komercialne, s katerimi pokrivajo del stroškov za izdaje, ki se s prodajo ne pokrijejo. Od osrednjih časopisov v jezikih narodnosti edino romunsko „Libertatea“ ne izhaja v Novem Sadu. Za zdaj še domuje v Pančevu, kjer je tudi center romunskega življa.

Poglavje zase pri sredstvih javnega obveščanja pa seveda predstavlja radio in televizija. Tu uresničujejo enakopravnost jezikov s petjezičnim radijskim in televizijskim programom. Čeprav recimo ena ura TV oddaje stane okoli 400.000 dinarjev, jim tega denarja nikakor ni žal. Oddaje v je-

Zapiski z obiska v SAP Vojvodini

tem ko imajo sporeda v jezikih ostalih narodnosti za zdaj eno uro tedensko — vsi v nedeljo dopoldne. V Novem Sadu pa sami priznavajo rela-

Dnevnik in tedniki v petih jezikih

zikih narodnosti morajo biti, tudi če se stroški povečujejo zaradi prevajanja in tudi če moraš za vsak jezik imeti posebno uredništvo s po 20 in več novinarjev in tehnikov. Mimogrede: tehniki morajo obvladati jezik, v katerem snemajo in oddajajo posamezne emisije. Le za glasbeni spored na radiu obstaja enotna skupna redakcija. Sicer pa Radio Novi Sad oddaja dva programa. Eden je celodnevni v srbohrvatskem jeziku, drugi, tako imenovani „sendvič program“, pa oddaja v štirih jezikih narodnosti. V romunskem in slovaškem jeziku trajajo oddaje dve uri in tričetrt dnevno, razporejeno na ves dan, v rusinščini je takega sporeda, ki zajema vse programske strukture od poročil preko glasbe do kulturnih, otroških, kmetijskih in drugih oddaj, za dve uri, v madžarsčini pa traja 16 ur. V madžarsčini realizirajo celotno programsko strukturo vsak dan, pri drugih jezikih pa v enem tednu, na programih pa dela okoli 500 ljudi s tehnikami vred.

Televizija, s katero so v Vojvodini začeli šele pred dobrimi desetimi leti, se še razvija. Sicer ima TV Novi Sad še vedno precej skupnega programa s TV Beograd, lastnega pa je le že okoli sedem ur dnevno. Približno enako obširna sta sporeda v srbohrvatskem in madžarskem jeziku, med-

tivno nerazvitost TV programa. Predvsem obžalujejo dejstvo, da na TV ni vsaj ista jezikovna struktura kot na radiu. Zato pa načrtujejo razširitev celotnega programa na 12 ur dnevno na dveh mrežah, s tem pa hočejo tudi zagotoviti, da bo možen dnevni TV spored v vseh petih jezikih. Že zdaj pa zelo radi uporabljajo tehniko podnaslavljanja — ne glede na to, kateri jezik je v originalu posnet. Recimo za oddajo v madžarskem jeziku srbohrvatske podnaslove, ali pa obratno, ali pa sploh v drugih kombinacijah.

Trenutno okoli 700 urednikov in tehnikov oskrbuje okoli 480.000 gospodinjstev (od 600.000) s TV in radijskim programom. Od naročnine, ki jih ta gospodinjstva plačujejo, se celotna hiša vzdržuje.

Poleg centralne RTV v Novem Sadu pa je v Vojvodini še okoli 20 lokalnih radijskih postaj, ki sicer oddajajo samo čez dan, ki pa seveda prav tako oddajajo v tistih jezikih, ki so v njihovem dosegu v uporabi.

Vsekakor pa je iz tega — včasih morda malo suhoparnega — opisa razvidno, da v Vojvodini tudi na področju javnega obveščanja v vseh petih enakopravnih jezikih nikakor ne štedijo.

Peter Wieser

„Kaj jaz vem, kako bo? Drugi o tem odločajo. Mislim pa, da mora biti Hitler tudi enkrat sit in da bo ...“

Začetek aprila sta bila dalj časa v Kranju. Spet mu je razkazovala mesto, spet je srečal Prešerna in si dejal: To moraš pa reči, bil je velik človek, da ga tako častijo! Ni strpel in je povedal:

„Ko sem pel še doma v moškem zboru, smo tudi mi prepevali Prešernovo Zdravljico. Radi smo jo prepevali! A tako ... tukaj je živel in umrl ta veliki mož!“

Sedela sta pri Starem Majarju in se krepčala.

„Ko bo poletje, bova šla iz Kamnika v Kamniško Bistrico in od tam visoko gor na Kamniško sedlo, pa še više na Brano.“

Hitro je pograbil besedo:

„Kam pa se vidi z Brane?“

Navihano je povečala oči:

„Tja čez mejo. Ne poznam krajev. Vem pa, da se vidi Olševa in Peca in Obiri!“

Matevž je bil ves predručen. Stalno je stavljal nova vprašanja, kdaj bi šla, kod se pride tja gor, koliko časa je hoje?

„Slovenska domovina je velika in lepa! Imela bova še in še časa, da jo spoznava. Tudi letošnje leto bo poletje. Tudi v bodoče bodo še prosti dnevi. O, kako bova imela lepo, kaj ne!“

„Veš, da je trinajstega aprila letos že Velika noč? Za praznike me bodo v gostilni za dva dni spustili domov. Ti pa greš z menoj. Na velikonočni ponedeljek moraš pri moji sorodnici krčmarici gosti za ples. Sem se z njo že pismeno zmenila. Ali je prav tako?“

Kimal je in se kretal, kakor da pravkar obeša harmonik pa okoli rame.

„Poslušaj, zdaj bom smešna: Ko bova tam, se bova morala malo pretvarjati. Imam v našem kraju fante, ki si

me svojijo brez vzroka. Če bi pa opazili, kako imam rada tebe, bi ponoreli od ljubosumnosti. Ubijajo te!“

„Saj nisem iz porcelana kot skodelica za čaj, da bi iz mene napravili črepinje!“

Tako šalo je privrkal dal od sebe. Ona pa se je smejala kot še nikdar. Do solz se je smejala in postajala vse lepša. Tako prisrčno opojna, da je segel z desnico po njej. Tudi prvič. Ujela je njegovo roko z obema ročicama in jo pritisnila na svoj nasmejani obraz. Kaj ji mar, da so to videli gostje. Kako se je spet zaljubila vanj!

Takega vasaovca najbrž še ni bilo na slovenski zemlji, kot je bil ta Korošec, drvar Matevž, ki je med cvetnim tednom leta tisočdevstoenaštiridesetega zginil v Vesnino sobo. Gostilničarja sta ga poznala in imela rada. Kako naj bi tudi drugače takega godca in pevca! Seveda se nista glasno hudovala, ko je šel z natakarcico v sobo. In če se bi, bi zvenelo skoraj malce smešno: Morala bi se hudovali nad vasaovcem, ker je kolebal. Vesna pa ga je hotela na vsak način dobiti v sobo.

V sobi je zmeden legel samcat na divan in se začel spovedovati kot grešnik, kot nemogoč vasaovec, in je vse povedal iz svojega življenja, kar mu je prišlo na misel. Vesna je medlela na stolčku v spalni obleki pri prižgani namizni lučki in poslušala. Vse v njej je dobivalo druge dimenzije, kakor so naravne v takem primeru. Bili so vmesni trenutki, ko bi najraje skočila nad ležečega in ga rotila, naj prekliče vse svoje storijske, da niso res, da ni tako za veke vekov zateleban v tisto Lonko, da si je samo izmisli vse skupaj. Prišlo pa je spet na površje tisto davno ponižujoče v njej, da ni zmožna ljubezni, da pri njej ni tako kot pri Tolstojevi Ani Karenini in Prežihovi Hudačevski Meti in Deseniški Veroniki in pri vseh tistih strastnih lepoticah, ki so doživljale veliko enkratno ljubezen.

Dolgo sta molčala.

Želela je samo, da bi še in še molčal, da bi pomalo zaspal tako, kakor se je oblečen zleknil na divan.

Oči je imel zaprte. Samo dihal ni tako, kakor dihalo speči.

Vesna je nekje želela, da bi tako oba zaspala in se nikdar več prebudila.

Šestega aprila tisočdevstoenaštiridesetega.

„Hitler je napadel Jugoslavijo!“ si je zakril obraz predsednik Kluba koroških Slovencev v Ljubljani in ni vedel, kaj naj v trenutku dela: ali naj po stari koroški navadi „jejša“ in žebra ali kolne in izgovarja vražarije ali prerokuje vesoljni potop ...

„Vojna je!“ je treščil nekdo iz škofijske bližine v sežanskega ubežnika, ki je bil pri prvi maši v ljubljanski stolnici. Oba sta bila čisto iz sebe. Klicala sta nebeško mater in vse svetnike na pomoč v težki uri in bežala nekam, kamor ni izhoda ...

„Zdaj se je začelo!“ je potrkal ilegalni sodelavec na okno Ivan-Johanove spalnice. Skoraj je polomil vrata k njemu in kar vrelo je iz njega:

„Ni druge izbire za nas. Pravilno so ravnali beograjski tovariši, ko so protestirali kot odziv na jugoslovanski pristop k Hitlerjevemu paktu: Bolje rat nego pakt, bolje grob nego rob!“

Čeravno so s tovariši v ilegalni organizaciji govorili tudi o ukrepih z ubežniki v primeru vojne, je Ivan-Johan za trenutek prebledel ob misli: Kaj, vojna je? Tisti prekleli Hitler je prišel s svojimi vojaki za menoj v Jugoslavijo, kamor sem jaz pred njim zbežal! Hitler v Jugoslaviji, ali je to res? Kam sedaj mi koroški vojaški dezertjerji, mi slovenski antihitleristi?

(Dalje prihodnjič)

Kako draga je bila svoboda

Nekaj podatkov o izgubah slovenskega naroda med NOB

Od začetka druge svetovne vojne je potekalo že več kot 40 let, od nje- nega konca na evropski celini pa to- čno 36 let, medtem ko se je vojna na azijski celini končala šele nekaj me- secev pozneje. Življenje seveda teče svojo pot in spomini na preteklost se izgubljajo v pozabi. Ravno zato pa je prav, da si zlasti ob takšnih dnehih, kot je današnja obletnica kon- ca strašnega klanja, ko je po letih trpljenja in žrtve končno svet zavla- dal mir in je zasijala težko priborje- na svoboda, priključimo v spomin tudi stvari, ki jih je dobro vedeti za- to, da nam bo še bolj očitno, kolikšno vrednoto predstavlja mir.

Prav v tem smislu je „Primorski dnevnik“ objavil nekaj podatkov o tem, kolikšne so bile izgube sloven- skega naroda v narodnoosvobodilni vojni, kolikšne žrtve je moral naš mali narod prispevati za to, da je lahko ostal in da danes živi svobode- n v lastni domovini. Tozadevne podatke, ki so vzeti iz knjige „Na- rodnoosvobodilna vojna na Sloven- skem 1941—1945“, povzemamo tudi mi.

Dejanskih človeških in gmotnih izgub slovenskega naroda v narodno- osvobodilni vojni ne bo mogoče naj- brž nikoli natančno ugotoviti, bodisi zaradi tega, ker je bila vojna huda, dolga in srdita, ali zaradi nerazvite statistične službe pred vojno in v ob- dobjju neposredno po njej, pa tudi za- radi razkosanosti slovenskega ozem- lja, različnosti upravnih sistemov in iz tega izvirajoče neprimerljivosti po- datkov. Pri tem je treba upoštevati, da del narodnega ozemlja tudi dan- es ni združen z matično Slovenijo in da je bil precejšen njegov del še nekaj let po vojni pod upravo za- hodnih zaveznikov sil. Zato podatki o izgubah, ki so na voljo, omogo- čajo le globalne ocene in jih je šteti kot začasne.

Od okrog 1.600.000 Slovencev, ži- večih v začetku druge svetovne voj- ne v matični Sloveniji in na sloven- skem narodnem ozemlju izven nje, je v vrstah oboroženih enot narodno-

osvobodilne vojske, od pripadnikov osvobodilnega gibanja, v taboriščih in zaporih ter kot žrtve fašističnega terorja izgubilo življenje okrog 46.000 oseb ali 2,5 %, od tega okrog 3.500 žensk. Cenijo, da je od tega skupne- ga števila padlo v oboroženem bo- ju ali umrlo za ranami okrog 16.000, v ujetniških in koncentracijskih ta- boriščih 9.000, od bombardiranja pa 1.600 oseb.

Da bi prebivalstvo ustrahovali in ga odvrgli od tega, da bi pomagalo osvobodilnemu gibanju, so fašisti po- strelili, pomorili, obesili ali sežgali okrog 19.400 civilnih oseb obeh spolov in vseh starosti. Torej je od ce- lotnega števila žrtve le okrog 35 % padlo z orožjem v roki, medtem ko je 65 % izgubilo življenje zaradi su- rovega in brezobzirnega nasilja. Če upoštevamo, da je bilo v narodno-

lost in nemilost prepuščeno surovemu okupatorjevemu nasilju. V taboriščih in zaporih ter sploh zaradi nasilja je izgubilo življenje okrog 30.000 ljudi obeh spolov in vseh starosti. Sploh je teror nad slovenskim življenjem dose- gel strahotne obsežnosti: Po razpo- ložljivih virih je mogoče soditi, da je bilo v zaporih najmanj 35.800 ljudi, v internacijskih in koncentracijskih taboriščih 29.000, okrog 35.000 moških in žensk je bilo na prisilnem delu, okrog 80.000 ljudi pa so izse- lili oz. so zaradi nevarnosti izselitve pobegnili s svojih domov. V nemško vojsko ali delovno službo so za dalj časa mobilizirali okrog 60.000 oseb.

Cenijo, da je bilo v narodnoosvo- bodilni vojski ranjenih okrog 22.000 borcev in bork, od katerih se jih je okrog 12.000 zdravilo v partizanskih bolnišnicah. Sicer pa je občutne te- sne poškodbe utrpelo vsaj 30.000 oseb, medtem ko so posledice naporov, trp- ljenja in neugodnih življenjskih raz- mer prizadele veliko večino odraslega prebivalstva.

Ze teh nekaj nepopolnih podatkov dovolj prepričljivo kaže, kakšno ceno je moral slovenski narod odšteti med drugo svetovno vojno. Zato pa je tudi razumljivo, da tako visoko ceni svobodo, ki si jo je priboril v ju- naškem narodnoosvobodilnem boju.

Ali ste vašemu otroku že ku-
pili knjigo

Mladi rod

POSEBNA IZDAJA?

(160 str., cena 70 šil.)

V njej je objavljen izbor pri-
spevkov, ki so jih napisali
koroški učitelji v 30 letih iz-
hajanja MLADEGA RODA.

Naročite jo pri uredništvu:
MLADI ROD
9021 Klagenfurt / Celovec
Postfach 45

osvobodilni vojski daljši ali krajši čas okrog sto tisoč Slovencev ali 6,25 odstotka oz. več kot polovica za boj sposobnih mož in fantov, je torej na bojnem polju padlo okrog 16 % bor- cev ali 1 % vsega slovenskega prebi- valstva.

Podatki kažejo, da so bile žrtve dosti večje med golorokim prebiva- ltvom vasi in mest, ki je bilo na mi-

Ameriški „beg k orožju“

je posledica gojitve psihoze strahu

Ameriški predsednik Reagan, ki je pred tedni postal žrtev atentata mladega strelca, je kmalu zatem, ko se je spet vrnil iz bolnišnice, podkrepil svoje znano načelo, češ, da je človek svoboden šele tedaj, če je oborožen: zagotovil je nam- reč, da njegova vlada ne namera- va kakorkoli zaostri predpise o orožju. In tako se pač ni treba ču- diti, da so Američani najbolj ob- oroženo ljudstvo na svetu, saj po uradnih podatkih poseduje danes okoli 140 milijonov ameriških civil- istov revolverje in puške — to je 50 milijonov oboroženih ljudi več kot pred desetimi leti.

Seveda ima ta ameriški „beg k orožju“ vsaj delno svoje korenine v preteklosti. Ta pojav namreč od- kriva tradicionalno nagnjenje Ame- ričanov k orožju, ki so ga današ- nji prebivalci Amerike podedovali po svojih dedih pionirjih. Pa tudi tozadevna presenetljivo širokogrud- na zakonodaja ima svoj izvor ne- kje v tistih časih, ko je Amerika splošno veljala za domovino revol- verskih junakov — tistih, ki so si širo deželo podjarmili s tem, da so z orožjem iztrebljali domačine Indijance; in tudi oni, ki so ame- riški zgodovini dodali poglavje o gangsterskem podzemlju.

Toda „beg k orožju“ ima tudi še drug izvor: je posledica načrtnega ustvarjanja psihoze strahu. Uradna ameriška politika utemeljuje svojo oboroževalno tekmovanje s tem, da dan za dnem pripoveduje, kako da je Amerika ogrožena, ker so jo „drugi“ prehiteli v oborožitvi in da mora zato napeti vse sile, da do- seže vsaj „ravnotežje“ in s tem zagotovi svojo varnost. Vzporedno

z uradno propagando pa teče tudi še zasebna reklama, ki ima podo- ben namen in doseže enak cilj — namreč resnično psihozo strahu, ki potem nujno vodi v že omejeni „beg k orožju“.

Da omenimo le majhen primer: Ugledni in v svetu močno razširjeni ameriški list „International Herald Tribune“ prepričuje svoje bralce, da je svet pred apokalipso, ki ga lahko vsak trenutek zajame. Časopis, ki velja za resnega, napoveduje, da bodo kakor v srednjem veku nad življenjem spet zavladali razbojnik- i in morilci. Torej se jim pravočasno postavimo v bran, si mislijo Ame- ričani in se oborožujejo. Da bi se zavarovali pred naslikano nevar- nostjo, varčujejo ali si celo izposo- jajo denar, da lahko oborožijo se- be in svoje družine. Večbajo se v streljanju, ne samo moški, tudi ženske in celo otroci. Razvile so se prave „šole za preživetje“, ki or- ganizirajo tečaje za vežbanje in granizirajo; obiskujejo jih člane druž- ne, ki jih muči strah pred nevar- nostjo, da jih kdo v resnici ne na- pade z bodalom ali pištolo.

In tako se Amerika sistematično spreminja v najbolj oboroženo de- želo sveta, kjer ni do zob in naj- moderneje oboroženih le na milijo- ne vojakov, ampak tudi najmanj vsaki drugi civilist nosi orožje. Po logiki predsednika Reagana se Američan šele takrat čuti resnično svobodnega, če nosi orožje; toda v resnici ta „beg k orožju“ ne da- je občutka varnosti, marveč je na- sprotno le izraz strahu tako pred sedanjimi razmerami kot tudi pred bodočnostjo. Takšna psihoza pa je brez dvoma nevarna.

NAŠA KNJIGA — UNSER BUCH

Založba Drava

Založba DRAVA pripravlja ponatis slovenske izdaje Lipuše-
vega romana **ZMOTÉ DIJAKA TJAŽA**.

Prva izdaja, ki je izšla leta 1972 in jo je izdala založba OB-
ZORJA v Mariboru, je bila zelo hitro razprodana.

Prevod Lipuševega „Tjaža“ v nemščino je znova populari-
ziral to delo, zato je naraslo tudi povpraševanje po slovenski
izdaji.

Florjan Lipuš
ZMOTÉ DIJAKA TJAŽA
2. nespr. izdaja

Predgovor Peter Handke

pribl. 170 str., vezano v platno s ščitnim ovitkom
Cena knjige bo približno 160 šil.

Izrežite in pošljite vaši knjigarni ali neposredno založbi
DRAVA, Paulitschg. 5-7, 9020 Celovec, tel. (0 42 22) 86 1 06

Ime: _____

Naslov: _____

Naročam _____ izv. Florjan Lipuš, Zmote dijaka Tjaža. Knjigo
bom prejel(a) takoj po izidu in jo plačal(a) po povzetju.

Datum: _____ Podpis: _____

A-9020 Celovec-Klagenfurt, Paulitschgasse 5-7, ☎ (0 42 22) 86 1 06

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 8. 5. 9.00 Poročila — 9.05 Sorodniki — 9.30 Rušči-
na — 10.00 Šolska oddaja —
10.30 Noč pred poroko — 12.20 Seniorski
klub — 13.00 Poročila — 17.30 Stava — 17.55
Otrokom za lahko noč — 18.25 Pregled
sporeda — 18.30 Družinska oddaja — 18.49
Oddaja delavske zbornice — 19.00 Slike iz
Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Derrick
— 21.15 Modna revija — 21.20 Jolly Joker
— 21.20 Dunaj in njegovi čehi — 23.20 Šport.

SOBOTA, 9. 5. 9.00 Poročila — 9.05 An-
gleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ru-
ščina — 10.35 Glasbeni portret — 11.25 Du-
naj in njegovi čehi — 12.30 Zapojte z na-
mi — 13.00 Poročila — 13.55 Popoldanska
ljubezen — 16.00 Iz parlamenta — 17.00
Abeceda športa — 17.30 Gusarji — 17.55
Otrokom za lahko noč — 18.00 Tedenski
pregled sporeda — 18.25 Dober večer v
soboto želi Heinz Conrad — 19.00 Slike iz
Avstrije in južne Tirolske — 19.30 Čas v
sliki — 20.15 Anneliese Rothenberger —
21.50 Šport — 22.10 Pomlad jazza na Du-
naju — 23.10 Nogomet.

NEDELJA, 10. 5. 11.00 Pogovor z novinarji
— 12.00 Socialna varnost — 15.00 Kaj vse
počne ta ženska, komedija — 16.45 Ostr-
žek — 17.10 Na poti z Odisejem — 17.40
Otrokom za lahko noč — 17.45 Seniorski
klub — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dru-
žinska oddaja — 19.00 Slike iz Avstrije
— 19.30 Čas v sliki — 19.50 Šport — 20.15

Veseloigra „KJE JE MEJA“
Prireditelj: SKD v Celovcu
Kraj: Marijanišče v Celovcu, Rudolfs-
bahngürtel 2
Čas: petek, 8. 5. 1981 ob 19.30 uri
Gostuje: igralna skupina SKD iz Glo-
basnice

Vsi ljubijo mamo Razo — 22.00 Poročila.
PONEDELJEK, 11. 5. 9.00 Poročila — 9.05
Doma — 9.30 Povabilo k mizi — 10.30 Odo-
čitev — 11.45 Cesta zaživi — 12.00 Iz parla-
menta — 13.00 Poročila — 17.30 Lassie —
17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živali
pod vročim soncem — 18.25 Pregled spore-
da — 18.30 Družinska oddaja — 19.00 Sli-
ke iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15
Šport — 21.05 Detektiv Rockford — 21.50
Šport — 23.05 Poročila.

TOREK, 12. 5. 9.00 Poročila — 9.05 Na ce-
sti — 9.30 Angleščina — 10.00 Šolska od-
daja — 10.30 Hokuspokus, komedija —
12.10 Doktor in ljube živali — 13.00 Poročila
— 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom
za lahko noč — 18.00 Dekle iz Avignona —
18.25 Pregled sporeda — 18.30 Družinska
oddaja — 18.45 Nasveti za potrošnike —
19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki
— 20.15 Zlati pesek — 21.00 Novo od včeraj
— 21.45 Ljubica drugega — 23.05 Poročila.
SREDA, 13. 5. 9.00 Poročila — 9.05 Odda-
ja z miško — 9.35 Francoščina — 10.05
Vzhodna Tirolska — 10.35 Wichita — 11.55
Janko in Lenka — 12.15 Zlati pesek — 13.00
Poročila — 17.00 Lutkovno gledališče —
17.30 Viki — 17.55 Otrokom za lahko noč —
18.00 Čudovita življenja — 18.25 Pregled spore-
da — 18.30 Družinska oddaja — 19.00 Sli-
ke iz Avstrije in južne Tirolske — 19.30
Čas v sliki — 20.15 Enkrat ne zadostuje —
22.15 Poročila.

ČETRTEK, 14. 5. 9.00 Poročila — 9.30 De-
žela in ljudje — 10.00 Avstrijska zgodovi-
na — 10.15 Šolska oddaja — 10.30 Živi naj
ljubezen — 12.10 Will Shakespeare — 13.00
Poročila — 17.30 Marco — 17.55 Otrokom
za lahko noč — 18.00 Pogled v lonec —
18.25 Pregled sporeda — 18.30 Družinska
oddaja — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30
Čas v sliki — 20.15 Sončni konji — 21.05
Mount Everest — 21.50 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 8. 5. 17.25 Pregled
sporeda — 17.30 Šolska od-
daja — 18.00 Socialna var-
nost — 18.30 Kar ste želeli, vam bomo za-
igrali — 19.00 Kremenčkovi — 19.30 Čas v
sliki — 20.15 Kako bo računalniška tehni-
ka spremenila naše življenje — 21.15 Mo-
dna revija — 21.20 Poročila — 22.20 Vroče
zlato iz Caladorja.

SOBOTA, 9. 5. 16.30 Svoboda v Vranjem
kotu — 18.00 Tedenski pregled sporeda —
18.25 Nogomet — 19.00 Za prijatelje filma
— 19.30 Čas v sliki — 19.50 Zadeva za
ljudskega odvetnika — 20.15 Enadejanke
Franca Molnarja — 22.05 Poglavar new-
yorških gangsterjev — 23.50 Poročila.

NEDELJA, 10. 5. 16.10 Pregled sporeda —
16.15 Za materinski dan — 17.15 Odočitev
— 18.30 Mladinska oddaja — 19.30 Čas v
sliki — 19.50 Tedenski pregled — 20.15
Predsedniške volitve v Franciji — 21.30
Nenavadne zgodbe Roalda Dahla — 22.20
Šport — 22.35 Chicago 1930 — 23.20 Po-
ročila.

PONEDELJEK, 11. 5. 17.55 Pregled spore-
da — 18.00 Perspektive — 19.00 Kremenč-
kovi — 19.25 Živali iščejo dom — 19.30 Čas
v sliki — 20.15 Doktor in ljube živali —
21.05 Polisario — 21.50 Poročila — 22.20
Satyricon.

TOREK, 12. 5. 17.55 Pregled sporeda —
18.00 Dialogi z Herodotom — 18.30 Galer-
ija — 19.25 Živali iščejo dom — 19.30 Čas v
sliki — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Pa-
rada muzikantov — 21.05 Solo s triom —
21.50 Poročila — 22.20 Kavarna Central.

SREDA, 13. 5. 15.00 Šport — 17.55 Pregled
sporeda — 18.00 Dežela in ljudje — 18.30
Na poti po Avstriji — 19.00 Kremenčkovi —
19.25 Živali iščejo dom — 19.30 Čas v sliki
— 20.10 Nogomet — 22.00 Poročila — 22.30
Chicago 1930 — 23.15 Poročila.

ČETRTEK, 14. 5. 17.55 Pregled sporeda —
18.00 Brez nagobčnika — 19.00 Kremenč-
kovi — 19.25 Živali iščejo dom — 19.30 Čas v
sliki — 20.15 Vojaške godbe — 21.50 Poro-
čila — 22.20 Klub 2.

JUGOSLAVIJA

NEDELJA, 10. 5. 9.15 Poroči-
la — 9.20 Živ žav, otroška
matineja — 10.10 Na vrat na
nos, nadaljevanje in konec — 11.05 TV ka-
žipot — 11.25 Mozaik — 11.30 Narodna
glasba — 12.00 Tampere: EP v boks, pre-
nos — 16.00 Poročila — 16.05 Kulturna de-
diščina Pakistana, dokumentarna oddaja
— 16.30 Split: Mednarodni plavalni miting
— 17.15 Športna poročila — 17.30 Herpelci,
dokumentarna oddaja — 17.40 Jannin por-
tret, ameriški film — 19.10 Risanka — 19.15
Cik cak — 19.22 TV nočaj — 19.24 Zrna do
zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00
Ko pomlad zamuja, nadaljevanje — 20.55 -

Propagandna oddaja — 21.00 Dokumentar-
na reportaža — 21.30 V znamenju — 21.50
športni pregled.

PONEDELJEK, 11. 5. 8.45 TV v šoli — 16.15
Kmetijska oddaja TV Zagreb — 17.15 Po-
ročila — 17.20 Minigodci v glasbeni deželi
— 17.35 Viharno snubljenje, burleska Cha-
rlija Chaplina — 18.00 Pred izbiro poklica:
Poklici v železniškem gospodarstvu — 18.30
Obzornik — 18.40 Pop godba: Pankrti in
Paraf — 19.10 Risanka — 19.15 Cik cak —
19.24 TV nočaj — 19.26 Zrna do zrna — 19.30
TV dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Ikarov
padec, češka drama — 21.40 Kulturne dia-
gonale — 22.20 V znamenju.

TOREK, 12. 5. 9.00 TV v šoli — 17.20 Po-
ročila — 17.25 Kapitan Kuk, slovaška prav-
ljica — 17.35 Akademski folklorni skupina
„France Marolt“ — 18.05 Palčki nimajo poj-
ma, otroška serija — 18.35 Obzornik — 18.45
Mostovi — Hidak, oddaja za madžarsko na-
rodnostno skupnost — 19.00 Knjiga — 19.15
Risanka — 19.20 Cik cak — 19.24 TV nočaj
— 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik —
19.55 Vreme — 20.00 Aktualna oddaja —
20.50 Propagandna oddaja — 20.55 Vzpon
Rougonovih, francoska nadaljevanje —
21.50 V znamenju.

SREDA, 13. 5. 9.20 TV v šoli — 17.25 Po-
ročila — 17.30 ZBIS — F. Rudolf: 40 zele-
nih slonov — 17.50 Velike razstave, kulturno
dokumentarna serija — 18.15 Okrogli svet
— 18.25 Obzornik — 18.40 Primorska poje
— 19.10 Risanka — 19.15 Cik cak — 19.24 TV
nočaj — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 TV
dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Film tedna:
Napad na policijsko postajo, angleški film
— 21.30 Majhne skrivnosti velikih kuhar-
skih mojstrov — 21.35 Miniature: Nada Sev-
šek — 22.05 V znamenju.

ČETRTEK, 14. 5. 9.00 TV v šoli — 17.30
Poročila — 17.35 Tehnica za natančno teh-
tanje — 18.05 Mozaik kratkega filma —
18.30 Obzornik — 18.40 Na sedmi stazi —
19.10 Risanka — 19.15 Cik cak — 19.22 TV
nočaj — 19.24 Zrna do zrna — 19.30 Dnev-
nik — 19.55 Vreme — 20.00 Studio 2 — 21.30
625 — 22.10 V znamenju.

RADIO CELOVEC

PETEK, 8. 5. 14.10 Obzornik — Kar po do-
mače.
SOBOTA, 9. 5. 9.45 Od pesmi do pesmi,
od srca do srca.
NEDELJA, 10. 5. 7.05 Duhovni nagovor —
Naj pesmika naša darilo bo bo.
PONEDELJEK, 11. 5. 14.10 Obzornik — Po-
snetki osrednje prireditve ob zmogli nad
fašizmom in podpisu avstrijske državne
pagodbe.

TOREK, 12. 5. 9.30 Posnetki družinskega
petja na Radišah — 14.10 Obzornik — Otr-
ci, poslušajte! — Igor Dekleva: Mali pla-
nist.

SREDA, 13. 5. 14.10 Obzornik — Ljudske
pesmi — Cerkev in svet.
ČETRTEK, 14. 5. 14.10 Obzornik — „Ke-
kec“ — mlad. Igra (Igra: Mladinska igral-
ska skupina iz Pliberka).

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slo-
venskih organizacij na Koroškem; glavni
urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik:
Andrej Kokot; uredništvo: 9020 Celovec/Kla-
genfurt, St. Ruprechtstraße 19/IV (Sindok),
telefon 849 24, telex 42086; uprava: 9021
Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, te-
lefon 32 550 - Tiska založniška in tiskarska
družba z o. j. Drava, Celovec - Barovlje.

Loče - pestra dejavnost SPD „Jepa-Baško jezero“

Skoro ne mine tedna, da ne bi bilo iz Loč poročati kaj novega iz društvenega ali vsaj iz zasebnega življenja naših ljudi. Prav to pa živo izpričuje, kako močno je naše udejstvovanje tudi na tem delu Koroške čeprav ga nekateri krogi najraje zamolčijo ali to vsaj skušajo storiti.

Tako smo 25. p. m. sodelovali na televizijski oddaji „Srečanje“ v Ljubljani, ki je neke vrste kviz z delno resno, predvsem pa zabavno vsebino. Naša ekipa z Eriko Wrolich, Ireno Černut, Tončekom Uršičem, Mirkom Singerjem in Francem Černutom se je pomerila z „nasprotniki“ iz Metlike. Da se je to tekmovanje končalo z 3:2 v prid Ločanov pravzaprav niti ni presenetljivo, saj zmage ali vsaj vidna mesta tudi v drugih panogah spadajo kar nekako na dnevni red pri nas. Sodelovalo je prav tako petero otrok, ki so se napram fizično močnejšim Metličanom dobro držali in tudi loški tamburaši so nastopali prvič pred tolikšnim številom gledalcev (po podatkih merodajnih ljudi je teh okrogli milijon). Za vse sodelujoče kot navijače je bil to edinstveni dogodek, saj smo imeli vsi prvič priložnost pogledati tudi za kulise pravega študija, dandanes verjetno najvažnejšega javnega občila, dihati njegovo atmosfero in se kljub temu dobro počutiti v pristrčni domačnosti. Mogoče se je enemu ali drugemu pred pričetkom nekoliko zvišal krvni pritisk ali

ko so zasvetili žarometi, začele brniti kamere ter ansambel Jožeta Privška zaigral avizo „Srečanja“, čigar moderator je Mito Trefalt, ni bilo na enem obrazu sodelujočih videti več košček treme, marveč sama sproščenost. Ni mogoče opisati vsega poteka, preveč bi bilo za povedati, kdor pa je videl oddajo, sigurno ni bil razočaran in bo tudi enaindvajsetdnevni dopust v Radencih Ločanom privoščil. Nedvomno bo ostal vsem nastopajočim ta televizijski debi v trajnem, prijetnem spominu.

Pretekli teden je direktor podjetja „Elan“ gospod Šefic povabil člane našega društva ter naše občinske mandatarje na pogovor in ogled tovarne smuči na Brnci. Uvodoma nam je podal kratek oris razvoja tega podjetja, prikazal današnji položaj ter navedel tudi težave s katerimi so soočeni prav v tej gospodarski panogi. Kakor je tudi razveseljivo dejstvo, da obrat zaključuje poslovno leto 1980 prvič brez izgube, vendarle se vsesplošna gospodarska stagnacija tudi na sektorju prodaje smuči močno občuti. Današnja produkcija, ki se suče okoli

80.000 parov smuči letno je vsekakor mogoče povečati za celo nekaj deset odstotkov ali potrebna so za to tudi nova tržišča, novi odjemalci in prav tukaj so težave. Po obratu sta nas nato vodila g. Mošič in g. Warasch ter na licu mesta razlagala potek celotne izdelave smuči, kar je bilo za vsakega izmed nas jako zanimivo. Prav tako smo ob tem izvedeli za različne tehnologije pri izdelavi raznih vrst smuči, njenih specifičnih lastnostih, ki končno določajo kvaliteto produkta in s tem tudi njegovo ceno. Po ogledu smo se pri Antoniču na Reki še telesno okrepčali ter v sproščenem razgovoru s g. direktorjem izmenjavali mnenja in se tako tudi osebno boljše spoznali. Ob tej priliki smo smučarski tekači iz Loč zaprosili tudi za nadaljnjo pomoč s strani tovarne Elan pri izvedbi prihodnjih tekov v okviru Rožanskega pokala. To nam je g. direktor v okviru servisne službe in preko tega v mejah ostalih možnosti tudi obljubil. Na splošno je g. Šefic pokazal veliko zanimanje za naše udejstvovanje, z razumevanjem je spremljal probleme našega društva in našega narodnega obstoja sploh. Zato bi bilo želeli, da tudi mi z našimi zimskimi prireditvami čimveč prispevamo k še večji popularizaciji Elanovih smuči in se vsaj tako nekoliko odolžimo podjetju. Gospodu direktorju Šeficu pa tem potom še enkrat najlepša zahvala za pristrčno gostoljubje. F. Č.

Janežičev trg v Celovcu

Als Drucksache bar freigemacht beim Postamt 9010 Klagenfurt

P4

Einzahler (Name und Anschrift)

EINSPIELER JOSEF
PROF JANEŽIČ PLATZ 1
9020

Empfänger:

Celovška mestna občina je očitno že začela praktično upoštevati svoj sklep o poimenovanju prostora pred slovensko gimnazijo po znanem slovenskem slovniciarju prof. Antonu Janežiču.

Zgornji naslov, katerega odpošiljatelj so Mestni obrati (Stadtwerke), namreč že nosi označbo Prof.-Janežič-Platz 1. Kdaj bo to poimenovanje formalno izvedeno še ni znano.

KAC - SAK (0:2) 0:3

Preteklo soboto je SAK moral nastopiti proti KAC-u, ki je v veliki nevarnosti, da bi izpadel iz lige.

Tekma se je začela zelo rasantno, kajti že v prvih minutah sta obe moštvi imeli lepe priložnosti, da bi povedle. In tako je pač tokrat srečnejši bil SAK, ki je v 8. minuti povedel z 1:0. Po kotu, ki ga je izvajal Polanšek, je Hobel zatresel mrežo. Od tega trenutka do 25. minute je bila najtežja faza za SAK, kajti nasprotnik je močno pritiskal na vrata in imel dve stoodstotne priložnosti, ki jih pa ni znal izrabiti. SAK je to fazo preživel tudi z nekoliko sreče, kajti enkrat je vratnica rešila SAK pred zadetkom. V 28. minuti pa je SAK po hitrem protinapadu povedel z 2:0. Strelec tega gola je bil zopet Hobel po podaji Luschniga. Do polčasa je bila tekma precej izenačena z velikimi priložnostmi na obeh straneh.

V drugem polčasu pa je skoraj samo še igral SAK. V 55. minuti je po

hudi napaki vratarja KAC-a Drnovšek povzročil rezultat na 3:0. V nadaljnjem poteku igre bi SAK zabil še več golov, vendar malo smole in pa tudi neznanja pri izrabljanju priložnosti sta preprečila visoko zmago SAK-a. Vsekakor pa je treba pohvaliti celotno moštvo, ki se je res pridno borilo. S tako igro se SAK-u ni treba bati, da bi se moral boriti za obstoj v tej ligi.

Postava: Ahlin, Perč (81. min. Gregorič), Kreutz, Woschitz, Lampichler, Ferra, Polanšek, Babšek, Luschnig, Hobel, Drnovšek.

Moštvo „Pod 23“ je po dolgem zopet slavilo zmago in sicer s 3:0 proti KAC-u. Gola za SAK sta dala Hobel Sigi (2) in Smrečnik.

SAK mladina je tokrat odnesla kar štiri točke. V petek je zmagala z 2:1 proti Gospi Sveti in v nedeljo 3:1 proti Pischeldorfu.

Šmihel - Črgoviče

Pod hribom Katarine v idilični vasi je pred nedavnim praznoval svoj 70-letni jubilej Valentin Mišic. Kdo ne pozna domačega slikarja samouka Zilanovega Foltja? Njegova naravnost umetniška dela pričajo mnoge slike v naši okolici na raznih križih — poljskih znamenjih ter na fasadah hiš po vaseh. Koliko je še raznih drugih slik: osebnih in pokrajinskih portretov ter panjskih čelnic in starih skrinj, se ne da oceniti. Velika škoda je, da ni imel prilike študirati slikarske umetnosti. Svojo izredno umetniško nadarjenost je pokazal tudi pri maskiranju in šminkanju gledaliških igralcev. Njegova prosvetna dejavnost je bila tudi v tem, da je bil mnogo let tamburaš krajevnega društva. Saj je njegov pokojni oče učil številne tamburaške zборе. Kot knjižničar društva ni samo knjige izposojal in bral, ampak tudi sam strokovno vezal. Tako vidimo, da je jubilant veliko lepega in koristnega ustvarjal in doprinesel svoj delež v procvit našega naroda, kateremu je nadvse zvest. Žal, da mu boleče noge ne dopuščajo, da bi mogel še nadalje tako ustvarjati, kakor nekdanj. A kljub temu ne miruje. Vedno še kaj slika v svoji sobici. Še sreča, da mu neumorna Traterjeva mama tako skrbno streže, kateri je vidno hvaležen.

Bližnji, posebno pa prosvetaši mu iskreno čestitamo in želimo več zdravlja, ter da bi še mogel mnogo jubilejev praznovati!

MATERINSKA PROSLAVA

Prireditelj: SPD v Globasnici
Kraj: Šoštar v Globasnici
Čas: nedelja 10. maja 1981 ob 14.30 uri
Nastopajo otroci domačega društva

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

v nedeljo 10. maja 1981 ob 11. uri v farni dvorani v Železni Kapli.
Nastopajo: tamburaši, moški zbor, folklorna skupina, mladinski pevski zbor, recitatorji in otroška skupina iz Dobrove pri Ljubljani.

Prisrčno vabljeni!

SKUPNO ZA PREPOVED ANR IN NDP TER VSEH DRUGIH NEONACISTIČNIH ORGANIZACIJ

- Torek 12. maja 1981, ob 18. uri, celovška univerza, predavalnica 4
Predavanje: „Ali je zahteva po prepovedi ANR in NDP v skladu z avstrijsko pravno ureditvijo?“
Referenta: univ. asist. dr. Manfred Matzka in univ. prof. dr. Eduard Rabofsky, oba z Dunaja
- Četrtek 14. maja 1981, ob 18. uri v predavalnici 4: film „Navadni fašizem“.

Prisrčno vabljeni!

Antifašistični osebni komite Celovec
Avstrijska visokošolska mladina

Zveza slovenskih organizacij, Zveza koroških partizanov in Zveza slovenske mladine vabijo na tradicionalno prireditev

„Po poteh partizanske Ljubljane“

v soboto 9. maja 1981

V Ljubljano bo vozil poseben omnibus z odhodom iz Pliberka (Posojilnica) ob 6. uri jutraj.

Med potjo se bo ustavil: v Čepičah — gostilna Juena ob 6.15 uri
v Dobri vasi (Posojilnica) ob 6.25 uri
v Skocijanu (avtobusna postaja) ob 6.45 uri
v Celovcu (Gasometergasse) ob 7.15 uri

Ob obletnici ustanovitve OF upamo, da bo udeležba tudi iz Koroške čim številnejša!

Prosimo, da se prijavite na telefonsko številko [0 42 22] 32 5 50

PIREDITVE

Mladinska predstava „ŠTIRJE FANTJE MUZIKANTJE“

v nedeljo 10. maja 1981 ob 11. uri v gostilni „Pri Jurču“ v Sentlenartu pri sedmih studencih.

Gostuje: „Oder mladje“ Koroške dijaške zveze iz Celovca. Po predstavi bo nastopila lutkovna skupina „Zila“ z lutkovno predstavo „Kako sta se kužek in muca igrala“.

Prireditelj: SPD „Dobrač“ na Brnci

Mladinska predstava „ŠTIRJE FANTJE MUZIKANTJE“

v soboto 9. maja 1981 ob 15. uri v farni dvorani v Šmihelu.

Gostuje: „Oder mladje“ Koroške dijaške zveze iz Celovca. Po predstavi bo nastopila lutkovna skupina „Zila“ z lutkovno predstavo „Kako sta se kužek in muca igrala“.

Prireditelj: KPD Šmihel

Slovensko prosvetno društvo „Kočna“ v Svečah vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

v nedeljo 10. maja 1981 ob 17. uri pri Adamu v Svečah.
Na sporedu so recitacije, pesmi in glasbene točke.

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

v nedeljo 10. maja 1981 ob 19.30 uri pri Miklavžu v Bilčovsu.
Nastopajo: šolska mladina, glasbena šola, moški zbor in dramska sekcija SPD „Bilka“

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Sentvidu v Podjuni vabi na

POPOLDAN ZA MAME

v nedeljo 10. maja 1981 ob 14.30 uri v kulturnem domu „Danica“ v Sentprimozu. Otroški vrtec in šolska mladina poklanjata mamam kulturni šopek.

Dom v Tinjah

DRUŽBENOPOLITIČNI FORUM, nemško „Manjšine v družbenopolitični realiteti Avstrije“

v soboto 16. maja 1981

Pred.: dr. Wilhelm Korab, Dunaj

Krajevno združenje Zveze slovenske mladine Globasnica vabi na

KRESOVANJE NA SVETI HEMI

v petek 8. maja 1981

Zbirališče ob 19.30 uri pred pošto v Globasnici.

Prisrčno vabljeni!

MLADINCI KRAJEVNEGA ZDRUŽENJA ZVEZE SLOVENSKE MLADINE PLIBERK NOSILCI ZVEZNE ŠTAFETNE PALICE MLADOSTI

Prejšnji teden v nedeljo so trije mladinci KZ ZSM Pliberk nosili zvezno štafeto palico mladosti v Ravnah na Koroškem. Prav tako so bili trije mladinci iz Pliberka nosilci štafete palice v Žalcu.

Naši mladinci so tudi sodelovali na prazničnih slovesnostih v obeh omenjenih občinah, kar je vzbudilo veliko pozornost pri občanih v Sloveniji.

Materinska proslava z igrice „ČAROYNICA, KI NI MOGLA BITI HUDBNA“

v nedeljo 10. maja 1981 ob 14.30 uri v farni dvorani v Sentjakobu v Rožu. Prireditelj: Farna mladina v Sentjakobu v Rožu

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ v Ločah vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

v nedeljo 10. maja 1981 ob 19. uri pri Pušniku v Ločah.
Na sporedu so predavanja učencev glasbene šole, recitacije šolarjev in zabaven večer.

MATERINSKA PROSLAVA v nedeljo 10. maja 1981 ob 14. uri v farni dvorani v Selah.

Spored: nastop otroškega zbora, deklamacije, igra „Sirota Jerica“
Prireditelj: KPD „Planina“ v Selah

PRIPRAVLJALNI ODBOR ZA USTANOVITEV KRAJEVNEGA ODBORA ZVEZE SLOVENSKE ORGANIZACIJ V PLIBERKU

vabi na sestanek, ki bo v sredo 13. maja 1981 ob 20. uri v prostorih Posojilnice v Pliberku, kjer bomo izvolili člane K. O. ZSO Pliberk.

V okviru tega sestanka bo govoril sekretar ZSO dipl. inž. Feliks Wieser o aktualnem narodnopolitičnem položaju Slovencev na Koroškem, Teodor Domej pa bo imel dia-predavanje o Slovincih na Koroškem v zgodovini in danes.

Prisrčno vabljeni!

Hotel Obir

ŽELEZNA KAPLA

zaposli za poletno sezono:

- NATAKARJA (SERVIRKO)
- KUHINSKE POMIVALKE
- SOBARICO

Nastop dela, delovni pogoji, plačilo po dogovoru.

Razpis velja do zasedbe. Informacije: tel. (0 42 38) 381

TAKOJ DOBI SLUŽBO

moški ali ženska, ki obvlada oba deželna jezika, strojepljenje in po možnosti tudi steno-grafijo. Priporočljiva je praksa v biroju. Pismene prošnje s priloženim življenjepisom in zaključnim spričevalom pošljite na Zvezo slovenskih organizacij, Gasometergasse 10/1, 9020 Celovec / Klagenfurt

Posojilnica Celovec

Takojšnja pod ugodnimi pogoji stalna namestitvev je možna za vodjo naše Posojilnice v Celovcu.

Pogoji so naslednji:

1. sposobnost vodenja vseh bančnih oz. posojilničnih del
2. osnovna tečaja I in II
3. strokovni tečaj

Plača po dogovoru

Prijave na naslov:
Posojilnica Celovec
9020 Klagenfurt, Bahnhofstraße 1
v roke predsedniku Kristijanu Brezniku

SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK

Po enem letu odmora:

V NEDELJO 10. MAJA 1981 ZOPET NA KOSCHATOVEM IGRIŠČU

SAK - Sinča vas

ob 16.00 uri

SAK „pod 23“ — Sinča vas „pod 23“

ob 14.15 uri

SAK šol. — Kotmara vas šol.

ob 9.30 uri

Vse matere, žene in dekleta imajo tokrat prost vstop.
(Materinski dan)

Prisrčno vabljeni!

SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK - SAK